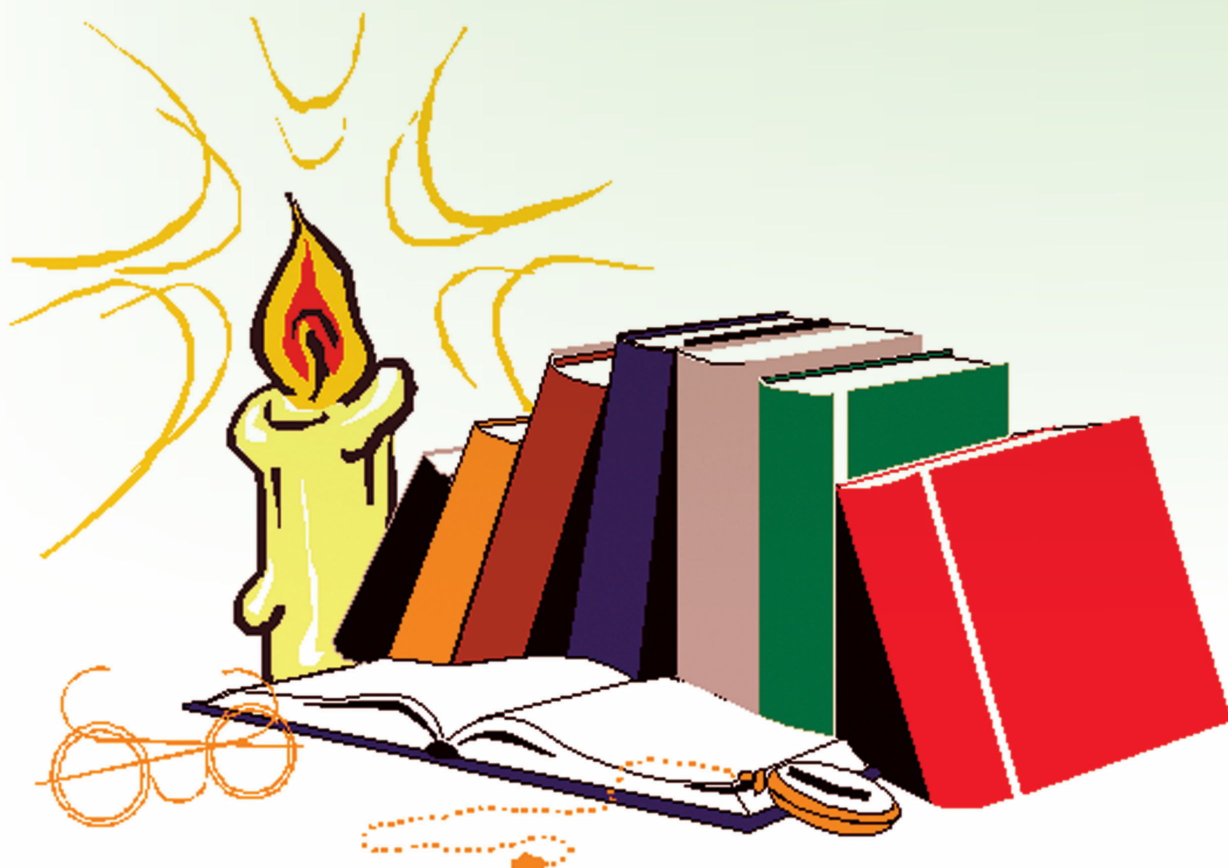

پشه‌يي

۹ منگل صنف

چاپس سال: ۱۳۹۹ هـ . ش

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي
پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي
هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به
لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

مولېنیس وزارتي

پشه‌يي

۹منگل صنف

چاپس سال: ۱۳۹۹ هـ ش.

کتبس مشخصتي

مضمون: پشه‌يي

مؤلفین: تعلیمي نصابس پشه‌يي دیپارتمنتستا درسي کتابپلاینا مؤلفین

ایدت کېکالي: تعلیمي نصابس پشه‌يي دیپارتمنتستا درسي کتابپلاینا مؤلفین

صنف: نومنگل (۹)

متنس جبه: پشه‌يي

انکشاف دېکالا: تعلیمي نصابس وشیک او درسي کتابپلاینا تألیفس گڼ ریاست

چرگن کېکالا: مولېني وزارتس ارتباط او عامه مولوېنیس ریاستي

چاپ سال: ۱۳۹۹ هجري شمسي

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

مولېني وزيرس پيغمي

اقرأ باسم ربک

گڼ او مهربان الله ﷻ س حمد او شکرستا ادا کېييکس، گه امه آنتې زنده گي بخشويی سې، او پړيک او لککس گڼ نعمت اودأی ونتهوان کېويا آمان، او الله ﷻ س پچوالا پيغمبر حضرت محمد ﷺ گه الهي پروالا پيغام تي که (پړيک) سې، درود ماکس. کورکم گه چېنې تاړا سې، ۱۳۹۷ هجري شمسي سال مولېنيس سال نامېدې مسمی بیک. ميسي خاترې اما بيی بايوي وطنستن لړېني او وړلېنيس نظمي اساسی بدلېني او تحولتنا شاهدي تې؛ لړيکالا، یاده‌کېکالا، کتاب، مکتب، ادارا او والدينس شورا، افغانستان مولېنيس نظمستا شه اساسي عناصر باين گورېگا، گه لړېني او وړلېنيس وشيک او پوړاپېني کوچه مهم نقش دارا. انخول مهم گالا گوچه افغانستان مولېني وزارتس ډشتلگريس مقام، وطنس لړېني او وړلېنيس نظامستا رشد او وشيک شاړان کوچه اساسي تغييرتنا اچيک کوچه متعهد سې.

ميسي خاترې تعليمي نصابس اصلاح او وشېکي مهم اولويتېلايه اوداې سن. مندو رکم مکتب، مدرسا او جم دولتي او خصوصي تعليمي نهادېلايه کوچه، درسي کتابېلاينا محتوا، کيفيت او توزيع آنتې پامپړي مولېني وزارتس ڵمېلاينا سرییکه جای دارا. امه باور داراگس، گه باکيفيت درسي کتاب داريک دې اوړتا، لړېني او وړلېنيس اساسي هدفېلايني پوله نه باکمان.

اوچېوي هدفېلايني پوليک او بکار تعليمي نظام منجه اچيک خاترې، اکالي نسلس وړلېکالي حيثېدې، وطنس چېکه اڇ وتلبکالي لړېکالي، استادان او مسلکی مديرنه اوداې بو احترمبدې اېړاکم، گه بالکولنې درسي کتابېلاينا تدريس، او محتواس گړېني کوچه، هيڅ رکم کوششي مه پچه کدن، او اي فعال او ديني، ملي او انتقادي تفکر پلا سنهوي نسلس وړلېني کوچه، کوشش کن. هر دواس تعهدس نونگا کېک او مسؤوليت منکس حس پلا، اِمه نيتېدې پړنې آنجودن، گه نن دواسې بيی بايوي ياده کېکالي وکا اکالا کوچه، پوړا پېوا افغانستانس معماران، او جامعاس متمدن او موثر تکاليا تن.

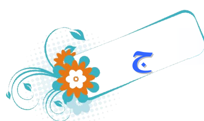
مندو رکم بکار او بيی بايوي ياده کېکالې اوداې، گه وطنس ارزشوتي سرمايیی آن، اېړاکم، تا فرصت اوداې نپا گورن او ياده کنبيس پروسا کوچه کنجکاو، زيرک او فعال وانټ گورېکالې پيري، او لړيکالاس احترام پلا، لړيکالا اوداې بکار او موثر استفادا کن.

آخر کوچه لړېني او وړلېنيس جم مولېکالي او تعليمي نصابس مسلکی همکارنه اوداې، گه اِمه کتبس لکيک او آمادا کېک کوچه بو کوشش کېويا سن، منيک کاکم، او گن الله ﷻ دربار اوداې مې آنتې اِمه پاک او انسان جوپېکالي پندې کوچه کاميابيا اېړاکم.

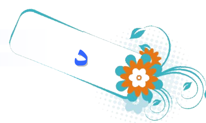
معياري او پوړا پېوا مولېنيس نظام او انخول آباد او پوړا پېوا افغانستان آرزويدې گه خلکي تانکواک، مولېکالي او آسودا تې.

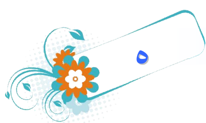
مولېنيس وزير

دکتور محمد ميرويس بلخی

فهرست

انسنس ناکاميا او کاميابيا چي الله ﷻ استه شي. خواري، ذلت او ترقيس دېکاليي بــه الله پــاک آس. بندگان بي الله ﷻ نيت او ارادا دي کومي به نه بېن کېتا. الله تعالی تانک بندگنه شره بو رحم کېکالا او مهربان آس او تېنا نېک او بکار ڵمه شره بوخوشحال بگا.

۱– تمام مخلوق کي پيدا کييکن؟

۲– چيکه صفت کي آنتي درکار شن؟

۳– الله ﷻ صفته بارايه وري کوکده بيدا؟

شـــروع کاگـــــــم تانک ګڼ الله نامېدي
هم رحمان آس هـــــم رحيم بو بيی شانېدي
غيـــرالله دي عبــــادتس لايـــق نـــه آس
منويم سي يو اګت تــــــانک اړيـــدي
جـــــم ثناصفت استوېنـــي تېنـــا سي

که بوا تـــــې یا که باتــــــې میا شتـــېدې

مـــلایک، تـــېنـــي کتــــاب او رسولنې

چېکه حق آن تاریکـــــــم بـــو عزتېـــدې

بیی او مچ تېـــنه گــــرای گر زندا بیاکــــــم

آخرت سره ایمنم ســــــې ترېــــــــــدې

جم عزت ذلت تینه دې ســـــــې میلاکم

کامیـــــــــابي نه سې ورېنا غلامېـــــــدې

بې پروا، عادل، بادشاه، چیه دې اورې

تانک اوچ پنـــــــــده شاړان پند لړینېدې

تو تاړا، بـــاړا، حاضـــــــر او پړه وال آی

مچـــــــن بخشا پـــړي که مهـــربانـــېدې

کــــه تېـــنا پـــامــــــــې امنې بیس نه تې

کو پورا نه با امــــــــامه کــــوششـــېدې

کو عـــادت که مه دنیـــاکـــوچه کیـــاتس

عبادت کوچه حساب کیــــــا کومکېدې

دور شامېک، بو گناهگار بېواک بنـــــــدا آم

اړېم ژنگیـــیکم تېنیکه عاجـــــــزېـــدې

یه دنیــــــایه بې همـــت او خـــوار مه کیان

لٔه دنیـــــــــایه دملیـــان دیـــدرېـــدې

جي خاوندم کلمـــــانیس دعیی قبول کیا

تانک بیی دوست محمـــد رسول روئېدې

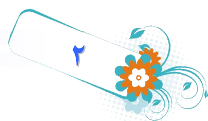
(محمد زمان کلمانی)

پړانس موتې مقصدې:

الله تعالی بو گڼ ذات آس، چېکه صفت تي آنتې مبن گورېن.

بې الله ﷻ رضاېدې گه کاو کوشش کمان گربه کامیابي استه اچه نه بېمان.

فعالیتپلا:

۱– یاده کېکالي حمدس اي اي خطېنستا وارېدپ پړدن اوآخري اي یاده کېکالا چکېنستا اي وارېدپ پړدن.

۲– اکوړپ لغته معنا او جملایه کوچه یتپدا:

- استوېني
- شتېدپ
- پړه وال
- پړي
- دملیان

۳– اکوړپ اوکتنپ جواب ددا:

- چپ جهان کي پیدا کییکن؟
- الله ﷻ خول چپ صفتنا لایقي آس؟
- الله ﷻ س کاو صفتي کددا.

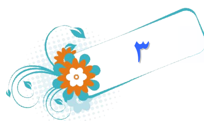
۴– یاده کېکالي کاو خط اي وري آنتپ املا کدن او غلطي درېچال بن.

- یاده کېکالي الله ﷻ س کاو صفتي تختا شره لکدن او وري یاده کېکالي تانک کتابچایه کوچــه لکدن.

گوشنکپ ڵام:

یاده کېکالي تانک کتابچایه کوچه الله ﷻ س اوړپ شانستا بارایه کاو خط لکن اووري دواس صــــنف کوچه پړدن.

حضرت محمد ﷺ آخرین پیغمبر او الله تعالی گرای خلکه پندلړېني خاترې گړېوا آس. تـــیس امانـــت داریا او بکار ڵمـه خلکه منجه نمونا شن او کمې گه تیس کدنستا عملي کېیي، ته بندا آنتې بکار بنـــدا کدن بگا، حضرت محمد ﷺ ې خلکنې اوسه پند لړېچان گه تي کوچه خلکنا خیر او بایيشتېگریا شې.

۱– الله جَلَّ جَلَالُهُ ی بندگننې پیامبر ﷺ کو خاترې گړېویي آس؟

۲– محمد ﷺ خلکنې کو وات پند لړېچان؟

محمد امــــا پېشوان آس خدای امنې گـــــړییکن

میسي خاترې تـــارا که جهــــــــان به پېــدا کییکن

دنیایه جهالت آییک کــــــــه پېدا بیک یو مکایــــــه

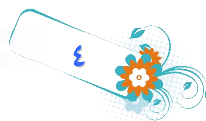
چیه پند نوېویا آچ چنـــــــوي آییـــچ اندرایـــــــــه

بو بو تاره نیوي آییچ کـــــــــــه پېدا بې یه دنیـــایه

میسي پېدا بکېدې جهـــــــان عجایب لـــــــــړییکن

اول دې نېک صالـــــح آییک خلک بو کییاییچ احترمي

ڵه جـــایه بو گـــــــري آییک که پولاچ میس قدمي

خیـــــــانتي بــــــــو دیړي آیک لاړ پیدا نه بابیچ اغتي

صـــــادق بیک لْمه کوچه خلکه‌به امیـــــــن میکن

محمد انخول رهبر آس کـــه معلمپکه نـــــــــه پیتیک

فیلسوف نه لشیکـــــن او شاعرکویه نـــــــــه نیتیک

حـــــــــرا گشپکه پیتـــــا حقیـــقت آنتي پولتـــیک

الیگه پاک خاونـــــــــــدي سریي وحي نازل کیـــیکن

کـــودن گه مي سره وحـــــــــي نازل پیغمبریس بیک

خلک بیی پنـــــد لړپچینعـــــــــدالت مسلمانیس بیک

شـــامپچ، شلبچ جـــــم اي بیچ او دنیا لپونگریس بیک

عـــــــرب او عجم مندو پیش قـــــــــدم تقوا دار کییکن

لپنـــــای سرگناهکار آس خدایا! تـــــه ودای گذرکه

کلمـــــــاني شکــــــــــردار آس امت مه نبیس کییکن

(محمد زمان کلماني)

پرانس موتي مقصدي:

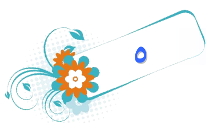
حضرت محمد ﷺ الله تعالی س دوستي آس، سه خلکه پندلړوېني خاترپ گرپن بتیک، تي ایـــک پـــلا اندرا دنیا لوش بیک او خلکه تانک پنده پیدا کېچان. نبي ﷺ ي خلک مچ پندای ژنگپچین او شـــت پنده وایچین. حضرت محمد ﷺ قیامت دوسه تانک امتپنستا الله ﷻ اودای شفاعتي کیا.

فعالیتپلا:

۱- یاده کپکالي متني دککه پړدن.

- یاده کپکالي متنپ وار واربدپ ابارا کنپدپ پړدن، گر نوبتي دي حضرت محمد ﷺ بکار اخـــلاق بارایه متن کوچای کاو خط، تانک کتابچایه کوچه لکن او واربدپ، صنف کوچه پړدن.

۲– اکوړې لغته معنا او جملایه کوچه یتېدا:

– بو ګري

– دیړي

– لاړ

۳– اکوړوالي اوکتني جواب ددا:

– یاده کېکالي حضرت محمد ﷺ صفتېلایه دورېدې مېندي.

– یاده کېکالي مېن ګه نبي ﷺ خلک کوتي پندای ژنګېچین اوکوته پنده وایچین؟

– یاده کېکالي محمد ﷺ نېک خصوصیتېنستا کتابچایه لکدن.

– یاده کېکالي اي وړې اودای حضرت محمد ﷺ بیی خصلت بارایه اوکت کن.

اوکت: مه درسې اودای کوتي مثبت نتیجا ګورېکو؟

جواب: مه درسې کوچه حضرت محمدﷺ س عالي شانستا بارایه معلومات پیدا کېکن او مولېکن ګه تي مسلماننې کاو خدمت کېویا شن.

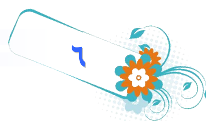
۴ – یاده کېکالي حضرت محمد ﷺ بیی ڵمه بارایه کاو خط تانک کتابچایه کوچه لکن.

– یاده کېکالي متنس موټا مفهومستا لکدن.

کوشنګې ڵام:

یاده کېکالي اي بکار مسلمان بارایه موټا مقالا لکن او اکالي دواس هم صنفېنني اربوېدن.

لـه منگل پړان

ملي ايگري ايکه وطن او قومنا باييشتهگرستا نشانيا شې، ايگريدې وطن پـــوړا پيـــا او خلکـــي آرام او خوشحال زندگيس خاوندني بياگن. خو کوته وطنه گه ايگري او اتفاق نه تې، خلکي زندگيس لوهاني اوداى محروم او هر دنه مشکلته پلا آست او گرېوان تياگن.

– اي وطن آنتې ملي ايگري کاو ضرور شې؟
– اي وطنس خلکي کوته دنه بدبختي او عذاب کوچه عمر وتياگن؟
– اي وطنس خلکي کودنه که ببن گه وطنستا دواني اوداى رشدن؟

ملي ايگري چې خلک او وطن آنتې بو مهم او ضروري شې. مي خاترې گه ايگري او وحدت دې اوړتا وطن پوړا پيک او ترقي کې نه ببگا. که چودې ايکه وطنه ملي ايگري نه تې، تي کوچه ډېني او هنچالي لماليم شاړوا تگا او خلکي عذاب او بدبختي کوچه عمر وتياگن.
اما بيي بايوي وطنن افغانستان گه وستودې سال خلکي ډېني او دواني انگر کوچه جوتيينچ. وري هـــر کوته وطن دې، بو شيم او آرامي آنتې ضرورت دارگا. کاو گه يه وطنه ډېني او نا آرامي تـــې، پرايـــا اوداى نپا گورياگن او ډېني او بې اتفاقي دوام ليا.

ملي ايگري کمې به امنې سوغات نه دېيينکن. يو کېولا افغانستنې خلکنا وظيفيي شې گه ايگري منجه اچدن او بيگانا خلکنې اجازا نه ددن گه تانک نپا او گتنا خاترې، مه خلکه ډېني او انچالي کوچه ننگا کدن.

افغانستان اوسه وطن شې گه بو ساله دې يه بل لېوني قومېلا ايگري او شيم کوچه زندگي کېويي شې. کودن گه بېگانايه مه وطنس درېکستا نيتي کييکن، مه قومېلا ايکه کنېدې، تجاوزگره پوړه تستتينچ او تانک حريم اوداى دفاع کييکن.

مه بېگانايه پچوالي کاو ساله کوچه کوشش کېکن گه تانک مقصد استه اچک خاترې خلکنا ايگرســـتا نايدن خو وطنس چې قومېلايه تېنا شوم عملنې انخل جواب دېکن گه چې عمرکوچه ياديي تـــې، امـــا غيرتي خلکه تانک ملي ايگريا هر کودن ننگا کييکن.

خلک ايگري دې اوړتا کې نه بېن گه تانک وطنستا دواني او تجزيا اوداى ننگا کدن او کوته دنه بــه ترقي، تمدن او پوړاپيکس پندستا انه نه بېييکن او همېشا ډېني او انچالي کوچه زندگيا وېتگا. يو وظيفا پندلړېکالي، قومي شلداړان، روشنفکران، لکېکالي او بالاخرا دولت او افغانستنس چې خلکنا شې گه ملي ايگريس اهميتي او بې اتفاقيس نقصني بيان کدن، شتېدې او اړېدې تي عملي کدن، گه مه نتيجـــا کوچه اي مترقي، کامياب او شر اوباري وطن جهان کوچه دارمان.

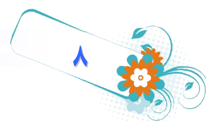

پړانس موتي مقصدي:

اي وطن ايگري دې آباد بگا. وطنس پوړا پيکي ايگري واسطايدې شره پولا. که چودې وطن کوچـــه ډېني او انچالي تې، چې خلک ډېني کوچه مصروف تن، تعليمي او دولتي ادارا بند تـــن، بـــالکول او جوانان درس او ڵمه اوداى بې وانتې تن، معلوم اغت شې گه وطن مخل ڵمه دې ترقي کې نه بېگـــا او خلکي پچه درياگن.

که چودې اي جامعاس خلکي، وطن بيي بايکالي او بکار احساس دارگاتن،کودن به بېگانايه اغتـــه دې وطنستا نه نشلبييکن او پرايايه شوم هدف آنتي داند موړان جواب دېن.

نجي شې گه دشمن اړ که نه بېگا گه امه وطن کوچه آست انني کې او خلکه منجه اوان دواني واېي. خوشحاليس جايه شې گه امه غيرتي افغاننه تل دشمن آنتې سخت جواب دييکن او وطن تل تېنا شـــوم هدف اوداى آزاد ننگا کيچان.

فعالیتېلا:

۱ – یاده کېکالي ایگریس متني دککه پړدن.
– یاده کېکالي متنې ونټتان اوړې کنېدې پړدن.
– یاده کېکالي متنې پړدن او مفهومستا کددن.

۲ – اکوړې لغته معنا او جملایه یتېدا.
– ملي ایگري
– ډېني
– پوړاپیک

۳– اکوړې لغتنا مترادفي پېدا کدا.
– انچالي
– آرامي
– گټېا

۴– اکوړې اوکته پړدا او جواب ددا:

– اي وطن آنتې ملي ایگري کو خاترې بکار شې؟
– اما وطنن خول بو شیم او آرامي آنتې ضرورت دارا؟
– ملي ایگریس فایدیي او دوانیس نقصان بیان کېکي کیس وظیفیي شې؟
– ابما متنس کوتي ونته کاینو آلچ؟
– ملي ایگري بارایه فکرکدا او اهمیتستا بیان کدا.
– کوتي جملا گه متن کوچای ابمنې اړه نېکالا تې، تانک کتابچایه کوچه لکدا.

۶– یاده کېکالي ملي ایگري فایدا بارایه کدچال بن.

– یاده کېکالي دو گروپ بن اي گروپ ملي ایگري نپا او وري گروپ اوان دواني نقصان بارایـــه مشوراکن، هر گروپې اي اي جن انتخاب او صنف پوړه هر کوته گروپ نمایندگي دې اغت کې.

– یاده کېکالي متنس موټا مقصدي کددن.

۷– یاده کېکالي متنس اي ونټه انتخاب او اي وري آنتې املا کدن.

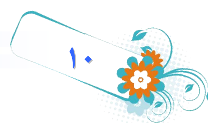
– یاده کېکالي ملي ایگري متنس موټا مفهومستا تانک کتابچایه کوچه لکدن.

گوشنگي ڵام:

یاده کېکالي پوگاله او وطن سطحایه قومنا ایگري بارایه تحقیق کن.

چې معلوماتي تانک کتابچایه کوچه لکدن او اکالي دواس تانک نظرستا صنف پوړه کددن.

امانتداري

امانتداري انسانس بو ګڼ او بکار صفتي شې، امانتدار بندای الله ﷻ او چې بندګان بيي باييکن. کمې ګه امانتدار آس، خلکه منجه بو ګڼ اعتبار دارګا او که کومې جګ آنتې ضرورتي پيدا بې، خلک اودای منع نه کېييکن. امانتدار بندا کودن به مشکل پلا دورندور نه بګا، مي خاترې ګه خلک شريي اعتبار کاګن او مشکلستا حل کېييکن.

– امانتداري خول بکار ڵام شې؟
– آيا کمې ګه امانتدار نه تې، خلک شريي اعتماد کاګن؟
– امانتداري بارايه آيي ببا او لړېکالبنا وظيفيي کو شې؟

اسلام دين کوچه هر مسلمان آنتې امانتداري بو ضروري شې،کمې ګه امانتدار نه تې، خلکه منجه خاين مشهور با او کمې به تي شره اعتماد نه کيا.
حضرت محمد ﷺ پيغمبر او مسلماننا پندلړېکاليي ميدي پوړا ګه پيغمبري شره مبعوث بې، خلکه منجه امانتداريدې مشهور آييک او مي خاترې خلکه منجه امين نامېدې ياده باييک.
حضرت جبرائيل (ع) ګه فرشتايه کوچای الله ﷻ درګا آنتې وکا او الله ﷻ س وحيستا پيامبرننې پولېچدي، سه به امين لقب دېوا آييک او مېسه نامېدې مشهور آس.

خلکه منجه امانت داري بو بیی او مهم ݪام شې. مي خاترې باید چې آیی او تاتي تانک اولدنې امانتداري لړوېدن او تې امانتس، خیانت کېک اودای دور رشدن.
لړېکالېنا هم وظیفیی شې گه مه مسلا آنتې پړي کن او یاده کېکالېنې امانتداري او شتگریس درسي ددن. مي خاترې گه امانت، خیانت کېکالېنی قیامت دوسه الله ﷻ گرای سخت عذاب کدوا شې.
یاده کېکالي کودن گه هم صنفېنه اودای قلم، کتاب، کتابچا پنسل یا وري کو جک آنتې ضرورت پیدا کاگن او تې اودای امانت گورېیکن، درکار شې گه ݪام گورېک دې پتای پچبل خاوندسا شره سپاردن او کووات گه اي جک کوته همصنفستا اودای گورېکن، امېمخول پاک او منظم پچبل ددن.
که چودې صنفیستا کتاب یا کتابچیی چمبړ یا چیرا کدن، یو به امانتس خیانت کېکي شې، گه الله ﷻ میس به بندستا اودای اوکتي کیا.

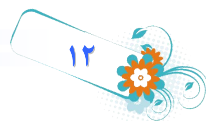
پړانس موتي مقصدي:

امانتدار بندا الله ﷻ س دوستي آس، امین بندا خلکه منجه نېک نام دارگا او هر کمې شریی اعتبار کاگن، خو خاین گه الله تعالی حکم اودای خلاف ݪام کیا، سه الله ﷻ پوړه مجرم او خلکه منجه ناکار شهرت دارگا او کمې به تې شره اعتبار نه کاگن.

فعالیتېلا:

۱- یاده کېکالي متنې دککه پړدن.
- یاده کېکالي متنې اوړې کنېدې پړدن او وري چې اربدن.
۲- اکوړې لغته معنا او جملایه کوچه یتېدا.
- امین
- عذاب
- خیانت

۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:

– امانتداري کو خاترې بکار شې؟

– امين خلک الله ﷻ پوړه کو مقام دارياګن؟

– خاين، خلکه منجه کووات شهرت دارګا؟

– اېمه متنس کوتي ونته خوشو آلچ؟

– اېمه امانتداري بارايه کو فکر کېدا، امانتدار بندا خلکنا خول بيي اورا؟

۵ – ياده کېکالي تانک جامعا کوچه اي امانتدار بندای مثال ددن او تي بارايه اغت کدن.

– امېمخول ياده کېکالي تانک جامعا کوچه خيانتس ضرره بارايه به کدچال بن.

٦– ياده کېکالي امانتداري بارايه کاو خط اي وري آنتې املا کدن.

– ياده کېکالي (مسلمان) لغتې جملايه يتدن او کتابچايه کوچه لکدن.

– اکوړې متنې کتابچايه کوچه تکميل کدا:

لړېکالېنا هم وظيفيي شې..

....

.... سخت عذاب کدوا شې.

گوشنکې لاَم:

بيي بايوي ياده کېکالي امانتداري بارايه اي موټا مقالا تانک کتابچايه کوچه لکن او وري دواس تانک همصنفېنه پوړه پړدن.

پمای پې پولمای

انسانان هر دنه او هر جایه شیم او آرامي آنتي ضرورت دارياگن. شیم اوسه نعمت شې گه انسان کوچیي هر لحظي دې امن او آرام احساس کیا. کودن گه بندا آرام او خوشحال تي، کېتا بیا گه جانستا مولېني کوچه بکار پولېدن او تانک گوشینگ او جامعا پوړاپیک بارایه بکار فکر کې او عملي لېنگن اوړې کې، مي دې لړا گه انسان، گوشینگ او جامعا ترقي کوچه شیم او آرامي بو رول دارگا.

– نظم کو بارایه شې؟
– ایمه شیم بارایه کو نظردارېدا؟
– شیم کوچه خلکنا زندگیا کووات تگا؟

پمـــــای پې پولمــــــای اېته جایه که ڵه شیم تیای
غــــم لاوت نووا او وشــــمیک لمــــــالیم تیای
جیت لېــــــوني پیري اي بــــــه وري بو میـنــــایدې
جـــم عمر وتیــــــای بې ډېني ســــلامیم تیای
چېــــکه اهتــــویدې بیی اړ پـــــــلا مه دنــــیا کــــوچه
پاک ڵـمـــه مچـــوي بویوي یو مچ تالیم تیای

بـــــو بتر وتږـــګا کـــه دوان تانک پـــګلږ تي
چـــــو سږ وتږني کـــه تانک ګره مسکوليم تياى
مم خـــو تل مـــــــدام آنتږ ابـــله تلن اوا نه آم
کـــــانتږ نـــــه اوړيمکن ازنايدږ ميمانيم تياى
اږ خـــاوندم مـــولاکم که هر کو کږکالا توآى
تـــــه حالږ اچيياى ګه خوشحال يو کلمانيم تياى

(محمدزمان کلمانى)

پړانس موتږ مقصدږ:

امه وطنږ چږ خلک ابړين ګه شيم او آرامي تږ، اي وړږ پلا مينا او محبتږ دږ سلوک کياتن. دوان دور او چږ خلک جيت لږوني پيري عمر وتږګاتن او اکتږ تانک وطن خاترږ لٲم کياتن.

فعاليتږلا:

١– ياده کږکالږ متنږ دککه پړدن.
– ياده کږکالږ متنږ اوبارا کنږدږ پړدن.
– ياده کږکالږ متنږ معنا پلا پړدن.

٢– اکوړږ لغته معنا او جملايه يتږدا:
– شيم
– وتږني
– ډږني

۳– اکوړې اوکتنې جوابددا:

– شیم خول خلکنا بیی اورگا؟

– امه وطنې شعر کدکالي خول آرامي بارایه بو شعر کدیاگن؟

– اما خلکن چې دې پوړا کو اېرياگن؟

– شعر کو بارایه کدوي شې؟

– نظمس کوتي ونټه ایما کاینو آلچ؟

۴– یاده کېکالي شعرس مفهومي کددن.

– یاده کېکالي تانک کوچه مشورا کن او اوړې نظم پیري کوتي وري نظم کدن.

– یاده کېکالي تانک منجه کدچال بن گه کوتي پشه یي شعرکدکالي پېنیکن، نامه گوردن.

۵– یاده کېکالي شعرې تانک کتابچایه کوچه لکدن.

– یاده کېکالي نظمس اي ونټه تانک انتخبې دې اي وري آنتې املا کدن، یان اي ورېس املستاسم کدن.

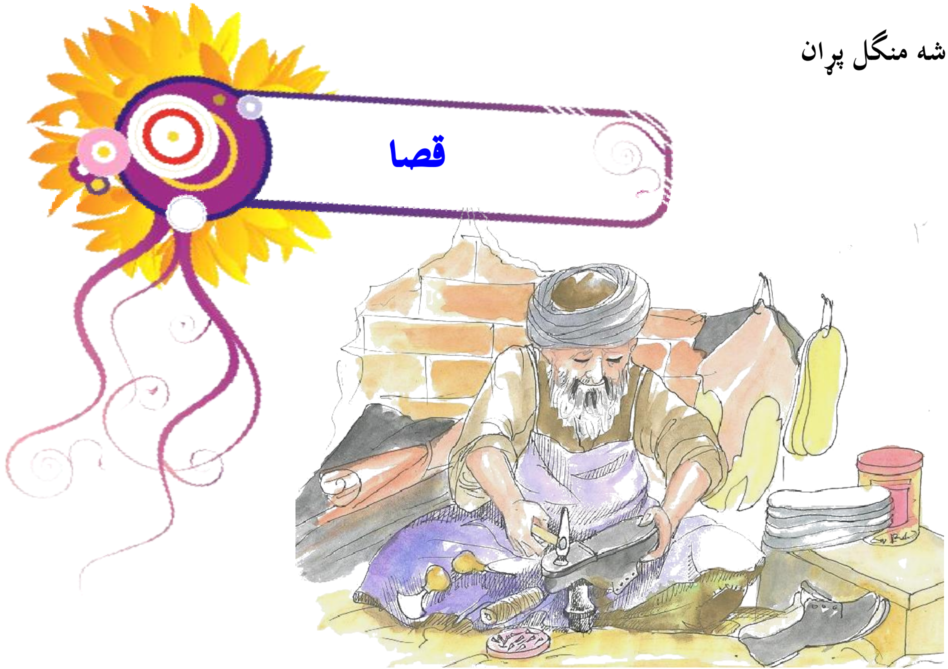
– یاده کېکالي کاو لغت که اول حرفي (ش) تې تانک کتابچایه کوچه لکن.

گوشنگې ۬لام:

بیی بایوي یاده کېکالي نظمې نثر شره پرټېدن او اکالي دواس تانک صنف کوچه پړدن.

شه منگل پړان

دنیا کوچه مشکلس حلستا پنده ضرور لېن بگا که انسان تلاش او کوشش کې تانک هدف آنتې پولا او کامیاب بگا. انسان حرکت کوچه ضرور الله پاک برکت وایگا، چې برکت بندا حرکت کوچه شـــې، کمې گه اڵمـا او تنبل آس، سه تل زندگي کوچه مشکلته پلا دورندور با خوکوششي بندا کـــودن بـــه سختي نه لشگا او که چودې کوتي مشکل به پیدا بې تانک کوششې دې جانستا اودای چوټلیپي.

- آیا بوړېن آدمي حلال روزي گتیک خاترې بو زحمت وتېپاییک؟
- خلک خول سکا منجه اچک خاترې تلاش کیاینچ؟
- آیا سکا منجه ایک پلا خلکنا ڵمه لوهان بیک؟

پوړه زمانایه اي کوشړا سوکالا آدمي زندگي کیاییک. سه کوشړا سواییک او کومې جک آنتې گه تانکې ضرورت داراییک ملتني بدل کیاییک.
اوو پچلبکالا آنتې کوشړا دبیاییک او اودای بدل کوچه اوو گوربیاییک. پې لکنکالا آنتې بوټ دبیاییک، اودای پې گوریاییک، خو میس یوڵمه بې تکلیف نه آییک.
اي دواس اوو پچلبکالا اودې گیک گه اوو گورې، اوو پچلبکالای تي آنتې مبکن: مبنا بوټ درکرم نه شن، مبنا کمبړیم موړوي شې وبټه اي کمبړي اچدبم اوبدلي اووگوره.

کوشړا سوکالا کمبړي جوپیکالا اودې ګیک او اودای کمبړي اېړچان، کمبړي جوپیکالای تي آنتې مېکن، اه کوشړا آنتې احتیاج نه آیم، خو کمکوی پې درکرم شې. که مېنتې کمکوی پې اچي، اه به تېنتې کمبړي دېیکمې. کوشړا جوپیکالا پې لکنکالا اودې ګیک، خوسه به کوشړا آنتې ضرورت نه داراییک او کومي جک آنتې ګه ضرورت داراییک، سه چاقو آییک.
پې لکنکالای کدکن: مېنا چاقوم موړواشې، مېنتې اي چاقو اچه ګه تېنتې پې دمې، بوټ جوپیکالا چاقو جوپیکالا اودې ګیک، خوسه به کوشړا نه اېړاییک.
بوړېن آدمي ګه بو وټېیک او یو مشکلي هر دواس بو بمن شاړوا آییک. جانې پلا فکر او جانې اودای اوکت کېکن.
آیا ایکه جک استه اچک خاترې باید جانې شره یاو بو سختي وټېم؟
یو آدمي لامېکه ګیک، خلک لړو کېچین او مشکلي کدکن، چې خلک تي پلا اي آست بیینچ، مي خاترې ګه ته به مه مشکل پلا دورندور آیینچ، تې تانک منجه مېکن، فکر کمان بتا ببګا ګه اي حلس پنده لامن.
چې خلکه کوچای اي آدمي کې کنکن: مم حلس پنده لېچم. سه اېلو شې ګه باید اوته جګنې ګه ضرورت دارېمان، تي خاترې شونېک زر، شلېک زریا کوتي شی ګه بو مل دارکالا تې، بو ګالا خاترې اوده رشمان او شی پلا بدل کمان.
اېکې مېکن: صحیح شې، کووات ګه اوو پوپنک اني،کاسا موړګا، چاقوی زنګ اني او کوشړا به کهني بیاګن، خو شونېک زر او شلېک زر تل خاترې درګا.
وري آدمي مېکن: شونېک او شلېک زرې باید چنتې او ګرګنیک جوپېمان او تیس نامه پیسا (سکا) جبمان. چې خوشحال بینچ او یو لاٌم کېکن او تي دې پتای هر جکس ګورېکي او لکنیکي بو لوهان بیک. سالېلا سالېلا وټینچ، خلک چې لمٌه کوچه پیسایه اودای لاٌم ګورېګاینچ، خو ګر به مشکل دروا آییک کووات ګه بو پیسا خلکه چنتایه کوچه ګراني کیاییچ، اي جایای وري جابیکه نېکي لوهان نه آییک یان ګر لړو بیینچ او تصمیم درېکن ګه کاغذي پېسایه اودای لاٌم ګورېن بې ګه تیس نامه بانکنوټ جبن بیک، یو مي خاترې ګه خلک کېتا بان ګه بو پیسایه لوهانبدې ملتنکه نې بادن.

پړانس موټي مقصدي:

هر انسان تلاش کیا ګه تانک جانې او اولاده خاترې حق او حلال روزي استه اچې. مه لمٌې خاترې خواري او زحمت درکار شې. هر کمې باید کوشش کې ګه مه روزي موټې او آسان پندې دې استه

اچدن گه یو ڵام خلکه پلا مشورا ابتکار او فکرې دې شره پوله بېگا. هر کي آنتې ضرور شې گه خواري او زحمتس موتي پندستا دوېدن او تانک جانېس او گوشنگې خلکنا زندگي ويتپک خاترې صحيح پندېس تلاشي کن.

فعاليتېلا:

١- ياده کېکالي متنې دککه پړدن.

- ياده کېکالي متنې زورکنېدی ونتان پړدن.
- ياده کېکالي متنې پړدن او کدن گه اودای کو مفهوم گورېکن؟

٢- اکوړې لغته معنا او جملايه کوچه يتېدا.

- اوو پچلېکالا
- کمبړي
- بوړېن

٣- اکوړې اوکتنې جواب ددا:

- بوټ سوکالا خول مجبور بيک گه سکا جوپې؟
- کووات چې خلک بوړېن آدميس نظري منچان؟
- اېمنې متنس کوتي ونته بو بکار لړگا؟
- کو فکر کيدا، چې خلک، کوشړا سوکال اپيرې زحمت وتياگن؟
- متن بارايه فکر کدا او بو مهم جمليی تانک کتابچايه کوچه لکدا.
- کوشړا سوکالا آدميس ڵمستا جرياني کددا.

– ياده کېکالي دوګروپ بن، اي ګروپ کوشش او تلاش او وري بيکاري او تنبلي بارايه اغت کدن.

– ياده کېکالي متنس مفهومستا سادي جبېدې کددن.

۴– ياده کېکالي تانک خوشې دې متنس اي ونته اي وري آنتې املا کدن او ګر اصلاح کچال بن.

اکوړې خالي جايه مناسب کلمايه دې پوردا:

کووات ګه بو پيسا خلکه...

اي جاياى وري جاييکه..

....او تصميم درېکن...............

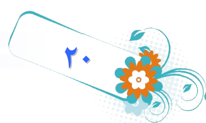
.... تيس نامه بانکنوټ جېن بيک...

خلک کېتاباان... ملتنکه نې بادن.

ګوشنګې ڵام:

ياده کېکالېنا که کوشش او ڵمې بارايه کوتي قصا يادیي تې، لکدن او وري دواس صنف کوچه پړدن.

واکسینس فایدیي

الله پاکس نعمتېنستا کوچای اي ګڼ نعمت سسته تاني شې. کمې ګه ناساز او صحتي جوړ نه شې، ته خلک کوته ڵمي به بکار که شره پولې نه ببیکن کوتي ڵمي پلا به مینا نه داریاګن او خلکه پلا به سلوکي بکار نه تګا، مي خاترې ګه ناجوړ بنداس هېچکو به کاینې نه آلګا او تانک ګوشینګ او جامعا آنتې کوتي نپا پولې نه بېګا، خو سستا او صحتمند بندا کوشش کیا ګه علم یاده کې تانک الله ﷻ، جانستا او جامعستا پېندن او خلکنې نپا دارکالي او بکار ڵمېلا شره پولې.

– واکسین کو خاترې بالکولنې انن بیاګن؟
– واکسین آنتې کو قسم تداوي کدن بګا؟
– ګران (باردار) مادایني واکسین خول بو ضروري شې؟

چې دنیا کوچه دو رقم تداوي موجود شې ګه معالجوي او وقایوي تداوي نامبدې یاده بګا. معالجوي تداوي اوسه شې ګه انسان ناجوړ بیک، دوا واسطایدې علاجي شره پولا، خو وقایوي تداوي انوخل شې ګه انسنس ناجوړ بکستا دې پوړا واکسین واسطایدې عملي بګا.
واکسین اوسه مواد شې ګه انسني ناجوړ بیک دې پوړا تداوي کېیي ګه مه تداوي آنتې وقایا کدیاګن.
ابت جا کاو رقم واکسین کشف بوي شن او انسانان لا قادر نه بیتینچ ګه چېکه ناجوړېنې واکسین جوپین. ابت جا بالکولنا ګوزنېستا ضد (پولیو)، سینه بغل، جاګرا (شرې)، شامبک زېرې، حساسیت، ګنګنا (پولي) سسوا درد (سل)، تیتانوس، دېوانا شوړینګ مکروبس ضدي او وري ناجوړېنا واکسینې جوپیوي شن ګه مه ناسازېنا پوړستا درېک خاترې چې دنیایه مهم رول ادا کیا. مه واکسین ګه رقم

رقم، طريقا، مقدار او دنه کوچه يتېن بياگن، خو خپه تاني دې بايد کدن بې گه ابت جا امه وطنه واکسينس ڵام کېکاليا بېلا بېل مشکلته پلا دورندور بتيينچ.
امه وطني خلک ابت جا واکسينس اهميتستا اوداى خبر نه آين، مي خاترې تيس يتېکستا اوداى جانه رشييکن، گه نتيجايه وطن کوچه مه ناسازېنا بو بکستا او وشيکستا باعثي بگا. مي دې اوړتا گه صحتس وزارتي او بين المللي کومکنا پولېکاليا بو کوشش کاگن گه خلکني واکسيننا پولېکستا کمپايني، وطنس بو دوراړ جايه کوچه عملي کدن او واکسينس پيچکاري کېکستا مسووليتي گوشينگ په گوشينگ وطنس چېکه جايه کوچه گورېدن، خو ايلاى جايه کوچه گه ابت به واکسين نپا شره نه موليا‌گن، تانک گوشينگ پوړه به حاضر نه بياگن گه بالکولېنستا واکسين کدن.
خوشحاليس اغتي يو شې، اوته خلک گه کوتي دنه به واکسين انني آنتې حاضر نه باييـنچ، تبليغاتي ټيم فعاليته برکتېدې، تانک اړېدې حاضر بياگن گه بالکولنې واکسين انن.

اوته ڵجام (زييپ) گه سواري (حاملا) تن، تېني واکسينس انکي بو حتمي اغت شې. مي خاترې گه مه واکسين آيي او بالکولې بو مرضه اوداى رشي. کوته دنه گه ماشوم آيې (بطن) کوچه تې، بو امکان موجود تگا گه ماشومس گڼ بيک او وړيک نورمال حالت نه دارگاتې گه يو مسلا آييس حياتستا به خطر کوچه وايي، مي خاترې مادا بارداري دوران کوچه او ولادت دې پتاى هم تانک جانستا او هم ماشومستا واکسيني ياداى مه کندن گه بو زيات نقصان دارگا.

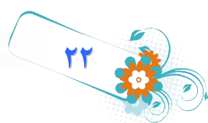
پړانس موتې مقصدي:

واکسين بو ناسازېنا پوړه دربيي، اوته بالکول گه واکسين بوي نه تن، بو خطرناک مرضه کوچه لتاړ بياگن، هر آيي او تاتي مسووليت دارياگن که تانک بالکوله واکسين کدن او بو خطرناک او مارکالي ناسازې اوداى چوتېلېدن.

فعاليتېلا:

١– ياده کېکالي متنې دککه پړدن.
– ياده کېکالي متنې اوبارا کنېدې پړدن.
– ياده کېکالي متنې پړدن او واکسينس فايدستا کددن.

۲– اکوڕې لغته معنا او جملایه یتېدن.

– تداوي

– وقایا

– بالکول

۳– اکوڕې اوکتنې جواب ددا:

– انسان زندگي کوچه واکسین کاو اهمیت دارگا؟

– کوتي بالکول گه واکسین بوي نه تن کو بگا؟

– واکسین کوته گالایه بو ضرور شې؟

– بالکوله واکسین انک کوچه آیي او تاتي کاو مسوولیت داریاگن؟

– اېمنې متن کوچه کوتی وانتړ بو بکار لړگا؟

– اېمه کو فکرکېدا که بالکول واکسین انن نه بن، کاو خطرناک ناسازې پلا دورندور بیاگن؟

۴– یاده کېکالي کدن گه مېنا واکسیني پورا بوي شن یا نه؟

– هر یاده کېکالا تانک گوشینگ بارایه کدچال بې گه بالکوله واکسیننې کاو پړي کاگن؟

– اي یاده کېکالا واکسینس فایدیې او وري نه انکستا نقصني کددن.

۵– یاده کېکالي متنس اي ونېستا اي وري آنتې املا کددن.

– یاده کېکالي تانک خوشې دې اي لغتي جملایه یتبدن.

– یاده کېکالي پنج انوخل کلما لکن گه اول حرفي (ل) تې.

گوشنگې لاَم:

بیی بایوي یاده کېکالې!

که اېمه پلا وکا واکسین نه انکې دې کوتي واقعا منجه اواتې، تانک کتابچایه کوچه لکدا او وري دواس صنف پوړه پړدا.

وارڑ چتپک

هر سپورت انسان صحت آنتي نپا پوليا، يو گه وجود آنتي بو بکار شي، جواننه منجه اي خوشحالي او سرگرمي به ياده بگا. اوته جوانان گه شاره کوچه زندگي کاگن او سپورتس امکانتي دارياگن، ته بکار سپورتستا شره پولپيپکن خو لاماى جوانان گه تپنا دوسي ڵمه سپورت شي، خو گر به ڵمي دي پتاى تانک وتپني کنيک خاتري کرکٹ، فوتبال، واليبال يا وارڑ چتپکس ورزشي کاگن.

- ورزش صحت آنتي کو فايدا دارگا؟
- وارڑ چتپکس ورزشي نونگا پيدا بوا شي يا دنه تي شي؟
- ايمه هر دواس کوتي ورزش کيدا؟

اما وطنن افغانستان بپلا بپل نامه دي زور لڑپکس، دشمن پلا مقابلاس، اڑوده توب او پهلوانيس محل او جايه آييک. مي خاتري کو جنگ دورايه او کو شيم او آرامي گالايه زور لڑپکس تمريني خلکه منجه موجود آييک.

مه وونای آخر ورزشس شکلي جاني آنتي گورپچان او نن غونداري (کلولا) چتپک جهاني ورزش نامپدي ثبت بوا شي.

امه وطنه یو ورزش کاو هزار سالا سابقا دارگا او اوته خلک گه داره کوچه زندگي کاگن بو رواج دارگا. اما خلکن واړ چتپک دشمن پلا مقابلا خاترې کیاییبنچ.
دشمنس لشکرستا ویتیک دنه جنگ کېکالي افغانان دراس دو تلني موقعیت دریگاییبنچ او دشمن شره دویه گرای واړ چتپگاییبنچ، دشمن موبڼگاییک او پشکن پپک آنتې مجبور بگاییک. مه تاکتیک اودای روسنه مقابله به ڵام گوربن بگاییک.
نن دواس واړ چتپک سر تا سر وطن کوچه جواننه منجه رواج دارگا. جشن، مېلا او گوراوله کوچه عموما جوانان تانک زوره او غرورستا خلکنې لړپییکن. کشتي او اخسي پلا افغانستان خلکه منجه واړ چتپک به اي معمول اخلیک شې.
یو اخلیک گه کم کوی سانگ او واړې آنتې ضرورت دارگا، آساني دې شره پوله بېگا او کوته وري ورزشي وسیلا گوربک آنتې ضرورت نه دارگا.
مي خاترې هر جایه عملی بتا بیا. یومه علت شې گه خلکه منجه بو پوړا زماناتې وونا شې او تا نن جا دوام دارگا.
یو ورزش گه جواننه منجه مسابقا شکلې دې اجرا بگا، سنگه وست متر اندازایه اي خط کنیاگن. لشکالي میدنس دو تلني نیوي او واړ چتپکالا ترتیبې دې، راست پایستا خطې شره جېیي او واړې استې زوربدې میدان کوچه حتپیي میدنس گني چې حرکته کنترول کیې، اجازا نه دیا گه واړ چتپکس قواعدنستا کمې مراعات نه کدن، کوته جایه گه واړ ششیک، ته جایې نشاني کېییکن، دومنگل ڵه منگل او چارمنگل واړ چتپکالا مېسه ترتیبې دې واړ چتپاگن، آخر لشن بگا گه کوته واړ چتپکالای واړ دوراړ چتپوبي شې. سېمه جوان اخلکس نبکالیي اعلان بگا. بو جایلایه کوچه شلداړان به گه صحتي بکار شې، واړ چتپک اخلا کوچه وانتې گوریاگن.
واړ چتپک ابت به وطنس بو جایه کوچه وونا دارگا او اي بکار او بې مصرف ورزش نامبدې خلک استقبال کېییکن.

پړانس موتې مقصدي:

ورزش صحت آنتې بو فایدا دارگا، هر انسان باید هر دواس منظم ورزش کې، ورزش مختلف رقمې شن گه اي کوچیا واړ چتپک شې، یو ورزش بو پوړا دنای جواننه منجه وونا شې گه ابت به خلک مه وونای شره پولپییکن. یو ورزش کم مصرف دارگا او بو دوراړ او لامای جوانان ملتني مینا داریاگن.

فعاليتېلا:

۱– ياده کېکالي متنې دککه پړدن.

– ياده کېکالي متنې اوبارا کنېدې پړدن.

۲– **اکوړې لغته معنا او جملايه کوچه يتېدا.**

– شيم

– گالا

– پشکن

۳– **اکوړې اوکتنې جواب ددا:**

– ابمه واړ چتپک نپا شره مولېکو؟ مه نپا بارايه اغت کدا.

– ابما واړ چتپکس ورزشي بيو اورا او که کوتي وري ورزش؟

– واړ چتپکس ورزشي کوته کوته جايه کوچه بو وونا شې؟

– واړ چتپکس اقتصادي نپيي کو شې؟

– يو اخليک خول لاماى جواننه کوچه بو شې؟

– پوړا خلک جنگې کوچه واړ چتپک اوداى کووات ڵام گوربيباينچ؟

۴– **ياده کېکالي تانک منجه بحث کن گه کوته اخليک پلا بو مينا دارياگن؟**

– اخليک او ورزش بارايه تانک نظرنستو تاړا کدا.

– ياده کېکالي واړ چتپک اخلکس صحي او اقتصادي گتنيي بيان کدن.

۵– **ياده کېکالي متنس اي ونتېستا تانک خوشې دې انتخاب او اي وري آنتې املا کدن.**

– کوته ورزشه گه ابمه پينبدا، تانک کتابچايه کوچه لکدا، امي به لکدا گه ابمه کوته ورزش پلا بو مينا دارېدا؟

کاو متضاد کلما متن کوچاى تانک کتابچايه کوچه لکدا.

گوشنگي ڵام:

ياده کېکالي گه کوته ورزش پلا مينا دارياگن، تيس نپستا تانک کتابچايه کوچه لکدن او اکالي دواس صنف کوچه پړدن.

نومنگل پړان

وطن بیی باییک

هر کوتي وطن چې تکالې شره حق دارگا گه تي آزاد او آباد رشدن او هر ملې دې گه بیاتې اودای دفاع کن. هر کمې باید تانک وطن پلا مینا دارگاتن، اړېدې خدمتي کن او تي رشني خاترې هر دنه او هر جایه دشمن پوړه تستن او نه اوړدن گه کمې امه پوې شره تجاوز کې.

- ایما وطن خول بو بیو اورگا؟
- وطن خول امه شره حق دارگا؟
- اي وطنس خلکي کو کن گه وطني آباد بې؟

وطن اما چکنا آیان اس. یو آیي امه چې شره حق دارگا گه تي آزاد ننگا کمان او بېگانایني اجازا نه دمان گه تي حریم شره تجاوز کن. امه وطن دمن کوچه پیدا او گڼ ببمان او نعمتېنستا اودای فایدا گورېمان. هاوستا تنفس کېمان، او کچیي یاده کېني کېمان او وړېمان. مي خاترې یو وطن امه شره بو گڼ حق دارگا گه تیس استقلال، آبادي، پوړا پیک او بگیک (شگوفایي) خاترې اړې او جانې دې تلاش او کوشش کمان.

اما وطن افغانستان دنیا کوچه سدوري او ډولي وطن شې، بکار ورگ او هوا، سدوري طبیعي منظرا او هر قسم مادي نعمتبلایه دارک خاترې جهان کوچه مشهور شې.

مه وطنس رشني او استقلال خاترې امه تاتکولې لگا تاریخ کوچه بو قرباني دېچین او تانک اشې قرباني بدله تانک وطني رشیچان.

هر کمې گه افغانستان کوچه زندگي کيا افغان آس او هر افغان وظيفا دارگا گه وطنستا هر مصيبت اوداى امنه ننگا کدن.

وطن بيي بايیک دې اوړتا کېتا نه بېمان گه پوړا پېمان، وطنس بيى بايني زييپ، ورگ، بالکول، بوړېن او جوان آنتې بو ضرور شې. وطن پلا مينا، آزادي او تعالي پلا مينا شې او وطن پلا دشمني خواري، حقارت او ابدي بدنامي شې.

بو گڼ خلک، شاعران او لککالي امه وطنه زندگي کېويا شې او وطن مينا کوچه بو بو اغتېلا او بکار بکار شعرېلا کدويا شن او تانک وس او قدرت پلا وطن او خلکنې خدمت کېويى شې.که چودې امه اېرگاتمان گه پوړهوني خلکه پيري زندگي کمان، درکار شې گه تېسې پيري يه پنده جان او مالېس قرباني اوداى جانستن پچه نه کمان او وطن محبت کوچه شعر کدمان او آزاد رشکستا پندې کوچه شرستن قربان کمان. يو بو چنتا ڵام شې گه امه بايد تانک وطن پنده شره پولېمان.

جوانان (کتاليک او بالکول) بايد ويلو دواس کوشش کن گه علم او مولېنې ياده کن او مولېنې ولدا برکتې دې وطنې اندراى دور کدن او پوړا پېک او ترقيس اوړې درجا آنتې پولېدن.

پړانس موتې مقصدي:

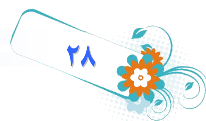
وطن تکالېنې آييس مفهومي دارگا او بو ضرور شې گه تانک وطنې بيي بايدن، وطنس استقلال او عزتې تانک مال او جانې ملېدې ننگا کدن. هر دنه دشمن تجاوز آنتې داند مونېکالا جواب ددن او وطن آبادي او سدوري بيک کوچه بو تلاش او کوشش کن.

فعاليتېلا:

۱- متنې اول دککه او گر مناسب اوبارا کنېدې پړدا.

- متنې پړدا او تيس مفهومستا شره اغت کدا.

۲– امه لغتنا معنیي کتاب فهرست کوچه لادا او جملایه یتېدا.

– حریم

– دمن

– بلیک

۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:

– که ایکه وطنس خلکي بې تعلیم تن، وطن کو پلا دورندور بگا؟

– کددا گه امه باید کو کمان گه وطنن پوړا بې؟

۴– درسې بارایه اې ورې اودای اوکت کدا گه یاده کېکس بکار او موتې پنده لېبادا.

– یاده کېکالې وطن بیی باینیس اهمیتی بیان کدن.

– دو یاده کېکالې اې ورې اودای اوکت کن گه خول وطنې بیی باییکن؟

– اې آزاد او آباد وطنس خلکي کووات زندگي داریاگن؟

۵– متنس اې ونتېستا املا لکدا او اې ورېس املستا اصلاح کدا.

اکوړې خالي جایه مناسب جملایه دې پوردا:

وطن بیی باییک دې اوړتا..بو ضرور شې

.... او ابدي بدنامي شې.

گوشنگې لاٚم:

یاده کېکالې وطن بارایه فکر کن او تیس آبادي او یان جوپېکستا بارایه اې موټا مقالا لکن او اکالې دواس صنف کوچه پړدن.

زورېدې وسني

زيیپ او وريک دويکه الله پاکس پيديي او زندګي کوچه اي برابر حقوق دېويا آين او کېتا بـــېن ګـــه دويکه اي قسم اجتماعي حقوقه اوداى وانټ ګورن. خو ايلاى پګال آين ګه تانک کتلا او کتالکه رضـــا دې اوړتا تېنا ګوراولستا کېيکن او تې اوداى اوکت نه کاګن، ګه نتيجا کوچه مخل پګالېلاينا زندګيا بو تيـــک او خپا ويتګا.

– وسنيس مفهومي کو شې؟
– زورېدې وسنيس اکالي دني کووات تګا؟

اما خلکن هزار قسم بدبختي او مشکلته پلا آست او ګرېوان آين ګه مه بدبختې کوچاى اي زورېدې وسني شې، مه ځمې دې به بو پګال مشکل پلا دورندور آين او اجتماع آنتې نقصنس باعثي بګا.
يو وسني آيي، تاتي او ګوشنګې وري ګنه ګراى بالکوله او کتالکه شره، بېلا بېل علته دې زورېدې تحميل بګا ګه بو مچ او خطرناک اکالا دارګا. مه وسني کوچه کتلا او کتالکس اي ورې آنتي رضيي نه تګا او کومې ګه ګوشنګې ډشتا کدياګن سېمه بګا. مه ګوراوال بو پيسايه دې شره پولياګن او عمرس تفاوتي او دويکه منجه رضا او نا رضا بيک نظر لېنه درېن نه بګا.
اي نونګې کتالي، ابکه بوړېن آدمي پلارضايت دې اوړتا نکاح کېيکن. ايلاى دنه کوچه بالکول دنه يا پيدا بيک دنه او يا ايلاى وخته کوچه حتى اوبجيک دې پوړاک تالکې، کتلا نامه کېيکن اوکوته دنه ګه ګې بينچ. که اي ورېس خوش او ميناپلا برابر تن يا نه تن، مجبور آين ګه ګوراوال کن.

کودن کودن گه کوتي کټاليک مه وسني آنتې تن نه جان، تېنا لکستا شره تمام بگا. کوتي دواني او ډېني گه نن پگله منجه شې او کوتي کټاليک يا وسوي زييپ گه جان مارني او جان جوتلېک آنتې تن دياگن، چېکه زورېدې وسنيس علتي شې.

ايلاى دنه کټالکه آشې بدله دېييکن گه مه زييپ تانک زندگي کوچه باييشټ او آرام زندگي انچې دې نه لشييکن او هر دواس شېرو او جامي گراى ټاپا او پيغور ارېن. مخل وسني بويره مادايه شره عملي باگن، حتي ايلاى دنه ته مچلېن بياگن او توپک زورېدې جانې آنتې نکاح کييکن. مخل زندگي انگر کوچه جوتيک دې اوړتا، ورې کومې به زييپنې نه دېيي.

پړانس موټي مقصدې:

زورېدې وسني کټلا او کټالکس زندگيستا نشلېيي او دويکه تا گه زندي آن خپا او ناآرام زندگي وټياگن. يو چې زندگيس اغتي شې، مي کوچه بايد بو پام او پړي دې لېگن اوړې بې، کوتي وسني گه زورېدې شره پولا، سه سستا او بکار پگال منجه اچه نه بېگا، تې منجه تل ډېني او دواني اېگا، کودن کودن بو ناکار دشمني شره ختم بگا او دو پگال يا دو قوم دشمني چنېن. درکار شې گه وسني دو جنه رضا او دو پگاله سلا او مشورايدې شره پولې او اکالا کوچه اي بکار او سستا پگال جوپې.

فعاليتېلا:

۱ – ياده کېکالي متنې دککه پړدن.

– ياده کېکالي متنې ونټان اوبارا کنېدې پړدن.

– ياده کېکالي متنې پړدن او مفهومستا کددن.

۲ – اکوړې لغته معنا او جملايه کوچه يتېدا.

– زورېدې وسني

– کټالي

– بوړېن

۳- اکوړي لغتنا متضاد کلمیی لکدا.

- مشکل
- زور
- پوړا
- ګڼ

۴- اکوړي اوکتتي جواب ددا:

- زورېدي وسنیس نقصني کو شي؟
- زورېدي وسني کووات خطرناک اکالا دارګا؟
- متن کوچای کوتي کلما ګه ایمني اړېکالي تن، تانک کتابچایه کوچه لکدا.

۵- یاده کېکالي تانک منجه مشورا کن ا وزورېدي وسنیس ختمي کددن.

- یاده کېکالي دو ګروپه شره ونتن بن، اي ګروپ زورېدي وسنیس مشکلتي او وري ګروپ چي رضایدي وسنیس خوشحال زندګي بابته اغت کدن.
- یاده کېکالي زورېدي وسني بارایه تانک لشوا حالي کددن.

۶- یاده کېکالي متنس ایلای جایستا اي وري آنتي املا کدن.

- درسېس اصلي مقصدستا موتا کېتا، تانک کتابچایه کوچه لکدن.
- متن کوچای پنج انوخل کلما پیدا کن او کتابچایه کوچه لکن ګه اول حرفي (ن) تي.

ګوشنګي لام:

بیی بایوي یاده کېکالي جبري ګوراول بارایه موتا مقالا لکن او اکالي دواس صنف کوچه پړدن.

جنگلنا ارزشي

هر وطن طبيعي منابع دارگا گه جنگل هم تي کوچای اي منبع شې. جنگل ايکه وطن عايد کوچه بو رول دارگا او وطن سدوري بک کوچه به مهم رول ادا کيا. وطنس اوسه تکالي گه تانک پوي او وطني شريي گران شې او تي بو بيي باييکن، سه وطنس چې منابع، خاص جنگلنې بو پړي کيا او خلکه نه اوړي گه تي اوداى غلط استفادا کن.

– اما وطنن کوته کړکنا جنگلي دارگا؟
– جنگل ايکه وطن آنتي کاو مل دارگا؟
– هوا بدلېني کوچه جنگلنا ارزشي کاو شې؟

هر وطن آنتې تيس جنگلي بو ارزش دارياگن. مي خاترې گه جنگله دې اوړتا وطنس عمومي الېني بکي ممکن نه شې، اوته وطنېلا گه جنگل نه دارياگن، ته کوشش کاگن گه داره، دشته او درايه کوچه بو موټيالکه آنچکي دې، وطنستا کوچه جنگل جوپېن.
يو خوشحاليس جايه شې گه اما بيي بايوي وطنن افغانستان بو جنگل دارگا. مه جنگله افغانستنس جنوب، شرق او شمال کوچه بو سنگېلا دريچين او وطن آنتې بو فايدا پوليېکن. جنوب او شرقس جنگلي جلغوزا، لما او پاړ موټه اوداى منجېکه ايوي شن او شمالس جنگلي بو ارک پستاينا موټېنستايدې جوپوي شن. مه جنگلنا اهميتي، هوا تغيير، مالداري، مېوا توليد او لوړيک او چار تراش

تولید کوچه بو زیات شي او وطنس داراییستا گڼ ونتږ جوېږيي. کودن گه مه جنگلته اوداى سم لاْم گورېن به، افغانستان اقتصادي مشکلس بو ونتستا حل کېيي. کاو سال گه افغانستان کوچه ډېږي او بې امنيتى آييک، مه جنگلنا بو ونتږ انن او لوړکي دورېکه گړېن بتيينچ او يه پندې دې امه خلکنې بو تاوان پولتيک.

پستا او جلغوزا جنگلنې بو تاوان پوليک او وطنس شرقي ونتستا کوچه مالداري به بو نقصان لشکن.

افغانستان گه اي دار ووطن او جنگلنا وړيک يا رشد خاترې اي مساعد وطن شي که اما خلکن مه مهم او اساسي مسلا آنتې پرې کن، جنگل گر جوېږن بن، بو بکار تاثير تک جاپېس کنه سنا، ورگې او هوا شره دارگا.

پړانس موتي مقصدي:

جنگل ايکه وطنس ملي دارايا شي، جنگلنا انکي وطن دارايي آنتې خيانت شي. يو گه جنگله اوداى اقتصاد نظرې دې بو گڼ فايدا استه اېگا، وطن سدورې او الينې بک کوچه به بو گڼ رول دارگا.

امه وطنه بېلا بېل جايه کوچه بو جنگل موجود شن، چې افغاننا وظيفيي شې گه رشکستا کوچه بې پروايې اوداى لاْم نه گورن او جنگله ننگا کېک کوچه مسووليتس احساسي کن تا اما وطن ورې به الينې او بو گڼ جنگلنا خاوندي بې.

فعاليتېلا:

١ – ياده کېکالي متنې چپ دورېدې پړدن.
– ياده کېکالي متنې ونتيان اوبارا کنېدې پړدن.
– ياده کېکالي متنې پړدن او موتيا مفهومستا کددن.

٢ – اکوړې اوکتنې جواب ددا:
– جنگل وطن اقتصاد کوچه کو رول دارياگن؟
– امه وطنه کوته مېواينا جنگلي موجود شن؟
– افغانستنس کوته حصايه کوچه جنگل موجود شن؟

- جنگل کنه سنا یا محیط زیست آنتې کاو فایدا داریاگن؟

۳- اېمه نظرې دې متنس کوتي ونته بو بکار آییک؟
- اېمه کو فکر کیدا، امه وطنه نام گورېوي جنگله دې اوړتا وري جایه به جنگل شن؟
- اوته کلما گه اېمنې بو اړ نېکالي تن تانک کتابچایه کوچه لکدا.

۴- یاده کېکالي کدچال بن او که ضرورت تې معلم صاحب ملتني کمک کې:
- یاده کېکالي مشورا کن او کدن گه افغانستنس کوته ونته بلې جنگل موجود شن؟
- یاده کېکالي امه وطنې سسوي مېواینا نامه کددن.
- یاده کېکالي اقتصاد کوچه سسوي مېواینا فایدا بارایه کدچال بن.
- یاده کېکالي جنگلنا لوړکه فایدا بارایه اغت کدن.

۵- یاده کېکالي گه کوته جنگلنا نامه پېنیکن تانک کتابچایه کوچه لکدن.
- تانک اړېدې متنس اي ونتستا انتخاب او اي وري آنتې املا کدن.

اکوړې متنې پورا کدا:

مه جنگله افغانستنس جنوب...

....

....

....

....

....

او مه پندېدې امه خلکنې بو تاوان پولتیک.

گوشنگې لاَم:

بیی بایوي یاده کېکالي جنگله اهمیت بارایه تحقیق کن او اکالي دواس وري صنفېنه پوړه تانک معلومتستا کددن.

اولوالي صحي کومکپلا

اما وطنن وري بو مشکلته گنات کوچه صحي مشکل پلا به دورندور شې. ایلای منطقاس خلکي بو دوراړ یا داره شره چنوي آن گه ابت جا لْـه جایه نه کوتي کلینیک جوپوا شې او نه ډاکټر موجود آس، لْـه منطقایه مریض ایکه سادا ناجوړیدې منجای پیا، مي خاترې مخل جایه کوچه بو ضروري اغت شې گه خلک اولوالي صحي سمړنیس کورسي پړدن او ناسازې تا ډاکټرآنتې پولېک دنې جالک اودای رشدن.

– اولوالي صحي کومک کي آنتي کدن بگا؟
– که چودې صحي مرکز او یا ډاکټر ابمه جایای دوراړ تې، کوکېک درکار شې؟
– اولوالي صحي کومکنا یاده کېکي، خول چې خلکنې ضرور شې؟

مه کمکپلا صحي لْمه ارتبطه شره پولیاگن. اولوالي صحي کمک اوته حالت آنتې کدن بیاگن گه اي مریضس صحي مرکز یا شفاخانایکه پولېک دې پوړا عملي ببن. کودن گه اي بندا شره نا چاپ غیر نورمال حالت ایک، ډاکټر یا شفاخانای پولېک دې پوړا، یو گه مریض آنتي کو دبن بې، مریض کووات پلوبن بې، حرارتس درجیي کووات تې، مبني اولوالي صحي کمک کدن بگا.
ایلای پگاله کوچه انوخل عاجل حالتپلا پیدا بیاگن گه شفاخانایکه پیک مشکل بگا، یه دنه باید اولوالي صحي کمکه اودای لاٌم گوربن بې، اخول کودن گه کم کوی لپکوا ورگ کوته ماشوم شره چنې او

جوتې، کیس استه چاقوی دې زخمي بې، اي عادي جان دردي پیدا بې یا ګڼ او بالکوله کوچه ملن نیک (اسهال)، چړیک منجېکه اې. مه چېکه صحي کمکې دې حل بیاګن او کلینیک او شفاخانای پېک آنتي ضرورت پیدا نه بګا. امه وطنه ګه هر جایه او هر منطقایه صحي مرکز موجود نه شن او صحي مرکزېلایني پولیک مشکل شې. مي خاترې درکار شې ګه هر پګال اولوالي کمکنا ضروري برېنګي ګوشینګ کوچه داراتن. میسي خاترې اوته بکس ګه اولوالي کمکنا مودي کوچیي جېوي شن، اخول: ټنګنا (بنداژ)، (او، آر، اس) پاکټپلا، دیتول، صابون، پنس او وري ضروري شیلا اودای عبارت شن.

که چودې اولوالي کمکنا یاده کېکي هر کوته پګالس اي جن آنتې امکان داراتې، سه باید مي یاده کدن ګه اضطراري او عاجل حالته کوچه ورې پلا کمک کې بان. یو سمړني اوته ګوشنګه پلا ګه درایه، دارېس اوړې ونټستا کوچه او یا دشته کوچه ګه شار اودای دوراړ زندګي کاګن بو مهم او ضروري شې. خاص رقمېدې اوته زیبېنې ګه بارداریس مشکلي داراتن بو ضرورت پیدا بګا.

امه وطنه بو آییکولي ولادت جریان کوچه زندګیستا استای دبییکن، که چودې مه کومکېلا موجود تن، یقیني دې ولادت دنه آیینا لکستا ګرافي اکوړې بګا.

خوشحالیس جایه شې ګه کاو ساله دې یبل دولتي او غیر دولتي موسسایه، امه وطنې جوان کټالیک او بالکولنې، اولوالي کمکېلا یادیي وېویا شن او اکالا دنه به مه مولېنیس بو ضرورتي لشن بګا. یو بو بکار اغت شې ګه که چودې خلکنې کلینیک او ډاکټر آنتې پولکس لوهاني موجود تې یا نه، درکار شې ګه اولوالي کمکه یاده کدن او نه اوړدن ګه اي چنټا صحي مشکلېدې، بو ګڼ مشکل پلا لتاړ بن.

مي خاترې اولوالي صحي کومکېلا بو دنه کوچه حیاتي تمام بیاګن او ایلای انساننا زندګیستا لیک خطر اودای رشیدن.

پرانس موټي مقصدي:

کوته منطقایه ګه ډاکټر او کلینیک دوراړ تن او مریض روند پوله نه بېګاتې، اولوالي صحي کومکنې بو ضرورت بګا، ایلای ګالایه اولوالي صحي کومکه دې مریضس زندګیا خطر اودای ژنګا، مي خاترې هر کمې باید اولوالي صحي کومکه یاده کدن او تانک منطقا خلکه پلا سمړني کن.

فعالیتېلا:

۱– یاده کېکالي متنې دککه پړدن.

– یاده کېکالي متنې اوړې آوزې دې پړدن.

۲– اکوړې لغته معنا او جملایه کوچه یتېدا.

۱– پوړا ۲– تپوا ۳– ټنگنا

۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:

– ابمه گوشینگ یا ابمه لامه کودن اولوالي صحي کومک آنتې ضرورت پیدا بتیک؟

– اولوالي صحي کومک کو فایدا داریاگن؟

– کوتي پگال او جایلا صحي سمړني آنتې بو ضرورت پیدا کیاگن؟

– اولوالي صحي کومکېلا کي آنتې کدن بیاگن؟

۴– ابمه کو فکر کېدا، آیا صحي سمړني دې مریضس زندگیا خطر اودای بچ بتا بېگا؟

– متن کوچای کوتی کلما گه ابمنې بکار لړگاتن تانک کتابچایه کوچه لکدا.

۵– یاده کېکالي متنس ایکه ونېستا اي وري آنتې املا کددن او گر اصلاح کدن.

– یاده کېکالي تانک خوشې دې اي لغتې جملایه یتدن.

– یاده کېکالي کاو مترادف کلما تانک کتاپچایه کوچه لکدن.

گوشنگې لام:

بیي بایوي یاده کېکالي اولوالي صحي کومکه نپا بارایه اي موټا مقالا لکن او اکالي دواس تانک لکنستا وري صنفېنه پلا اکتوکدن.

سواد او تحصيل ايکه انسان زندګي کوچه بو رول دارګا، بې علم او بې سواد بندا انخل آس، اخول اندا. هر بندا آنتې سوادس ياده کېکي بو ضرور شې، خو ايکه شرطې دې ګه سوادس چې اصولي تارنا لېنه درېن بن، اړا او نامکمل سواد پلا بنداس پورا مشکلي حل نه بياګن.

– نحو کې آنتى مېن بګا؟
– نحو کوچه کو شى تشريح بوا شې؟

نحو اصل کوچه عربي اصطلاح شې ګه لغوي معنيې پند، سلوک، طرز او دستور شې، نحو اوته علم آنتې کدن بياګه ډدې مفرد کلماينا اکتو بکي، جملاينا جوېېکي او قاعديې، جملايه کوچه کلماينا ترتيبي، اي جملاس وري جملا ملتن رابطيې او وري حالتې لړېن بياګن. مي کوچه مطلب يو شې ګه لکېکالا، لکني کوچه غلطي نه کې او ايکه مطلبې واضح طورېدې لړېدن.
جب مولېکس مه ونتستا آنتې کديک او مولېک کدن بګا.
امه تانک فکر، مقصد او خيالې اي ورې آنتې آواز او کنې واسطايدې لړوېمان. آواز او حروفه اکتو بکېدې کلما جوپياګن.
کلمايه ارتباط او تڼګک اوداى جملا جوپياګن. جملاينا اکتو بيک اوداى اغت او عبارتېلا منجېکه اياګن. مه عبارت او اغتېلا که حروفه نشاني واسطايدې لړېن بن، تي آنتې لکوي جب کدن بګا او که آواز او کنېدې لړېن بې، تي آنتې کدکس جبه مېن بګا. معنا يو ګه جب کدکس او اغتنا جدا جدا فقراينا ايګري او اَوَړېکس اي اکتو اجتماعي توليدي شې.

کلام او جملا

کووات ګه کلما بېل بېل رقم شن، امېمخول کلام هم جدا جدا شکل داريا، کووات ګه کلماينا رقمي او کيفيتستا صرف ونتې کوچه واړنيا بوا شې، مي خاترې دې کېولا کلام او جملاينا واړنيا بګا، مي خاترې ګه يو وانتې نحو پلا ارتباط دارګا.
کلام اول شريې دو حصا شره ونتېن بګا:

اړي اغت او پورا اغت يا وري جبېدې ناقص کلام او پورا کلام.

پورا اغت يا فايدا دارکالا کلام اوسه شې، گه اربکالي اوداى پورا مطلب گورن او وري ټکي آنتې ضرورت نه درې يعني اربکستايدې ميس قناعتي حاصل بې. اخول: بريالى خط لکا، توريالى اغت کدا.

اړه گړي اغت يا ناقص کلام اوسه شې گه اربکالي اوداى پورا مطلب نه گورن او وري ټکي آنتې ضرورت درې. اخول: شلېچ کاغذ، قلم او کاغذ.

پورا کلام يا پورا اغت آنتې جملا يا نپه ووتا ترکيب هم کدن بگا، خو اړه گړي اغت آنتې نپه ووتا ترکيب کدن نه بگا.

ناقص يا اړا کلام جملا کوچه جملاس اي جزي باين بگا او اي مفرد کلماس حکمي دارگا او جملا کوچه مفرد نامې پيري، فاعل، مفعول، مبتدا او خبر صفتبدې اي ببگا.

پړانس موټي مقصدي:

نحو کوتي علم شې؟ نحو کو شى اوداى بحث کيا؟ پورا او نپه ووتا کلام کي آنتې کدن بگا؟ اړه گړا کلام کوتي شې؟ اربکالي اوداى کو نتيجا گورياگن؟ ايلو شې پړانس موټي مقصدي.

فعاليتبلا:

۱– ياده کېکالي متنې دککه پړدن.

– ياده کېکالي متنې اوبارا کنېدې پړدن.

– نحوس تعريفي او لغوي معنيى کتاب رويدې پړدن.

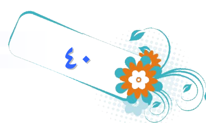
۲– اکوړې لغته معنا او جملايه يتبدا.

– کڼ

– ايگړي

– اَوَړېک

– واړني

۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:

– نحو کې آنتې کدن بګا؟

– نحو کو شی اودای بحث کیا؟

– پورا او ناقص کلام کې آنتې کدن بګا؟

۴– اي یاده کېکالا نحوس تعریفي کددن.

– اي یاده کېکالا کلام او جملا بارایه اغت کې.

– اي یاده کېکالا درسبس مفهومي کددن.

– یاده کېکالي کاو اړي او پورا جملاینا نمونیی کتابچایه لکدن او اي یاده کېکالا صنف پوړه پړدي.

۵ – اي یاده کېکالا متن کوچای اي ونتې وري یاده کېکالښې املا کدن، هر یاده کېکالا لکنستا تي آنتې وکا یاده کېکالې پلا تبادلا کدن او غلطي درېچال بن.

– یاده کېکالي کاو پورا جملایه دورېدې کددن او وري تانک کتابچایه کوچه لکدن.

گوشنګې ڵام:

یاده کېکالي کاو پورا او کاو اړي جملا کتابچایه کوچه لکن او وري دواس صنف کوچه پړدن.

ادبي ټوټا اي ادبي لکان شې گه تي کوچه اي موضوعې خاص کلما او جملا گه عادي نثر کوچه لکن نه بیاگن، لکییکن. مه لکان کوچه مي دې اوړتا گه دستور او املا رعایت بگا، موسیقایې کلماینا لکیکي هم نظر لښه درښ بگا. مه ټوټاینا پړکالیا، جملا او کلمایه پړیک اودای لذت گورښ او اي قسم هیجاني بیاگن.

ادبي ټوټا لکېکالښې ادیب کدیاگن، مه ټوټا امه وطنه ښلاښل جبه کوچه رواج داریاگن او هر کي آنتې اړښکالي شن.

– طبیعتس سدوره توبي کوتي شن؟

– بلبل خول جوم خاترې چې وښله انتظار کیاییک؟

شام آییک، چنچوړیک تانک مانه تلن پرنگک کوچه آیینچ او تانک جاینستا وښلې پرنگکالښې اوړیاییچ. شامای تارا انچ انگاییچ.

کټایه کوچه ورگښس شراری کړه شچاییک.سښو پینچایه تانک خوشبویي دی راند معطر کیاکن. شفتل کټایه چینچرنا یا چرچرکنا آوزي اړې غوتکښچدي او مایک لم لم دارې شره شرستا تاړا کیاچدي.

هر کو سدورا آییک. بارِي موسم، تاراینا انچ انکي. ورگېس شراري او پینچاینا خوشبویا آییک، خو لَدي کمکوی دورارِ موتِي شره اي بلبل نېوا آییک. اه تي آنتي تاراکم، بلبل تانک جایای نه النجیاییک، تو کداتیای گه سایه نېتچ. اه به انچېم نه النجېچمي، نا معلوم باییک گه بلبل چو بل تاراییک. دویکه ضدي آیچس، نه اه پاکم او نه بلبل پرنگکس نیتي داراییک. چي وېل سره الیکه وتېچن، ملا آذان آییک گه بلبلي جانه النجېکن، شکر شکرېدي شروع کېکن. الله ﷻ س ذکري آنجوېکن. الله پاکس چي نامه یاده کېچین. شکرانا طورېدي تانک ناشکي شاخي پلا شخرېچان او دعا نیتي دي کاو وار تانک ډنگیا اورِي کېچین. مم ارِي کوچه آمین کدکم. جوم بیک او سورِي تانک تپوي کانه امه شره ونتچین. بلبل پینچاینا باغستا بلي پرنگیک، هرکوتي پینچا اورِي او اکورِي دوېکن. تپوي تپوي امبلا انچین، خو اي ناچاپ چیغ او شاپ کنکه مچیک. امېمخول الله ﷻ س نامېلیی یاده کیاچدي. بلبل سورِي آنتي شاپ کناییک. سورِي اوسه کو اودای چوري کیاکن گه بلبل تي خاترِي چي وېل انتظار کوچه آییک. اه! بلبلي چي وېل پرخي تمایدي تني وتېچان، خو سورِي اودای اي نظرِي دي چي پکن. بلبل پېنگاییک گه سور تني نه اس، خو میس پورِه درېکن، مي خاترِي تي آنتي شاپ کناییک، بلبل بو سال بیاگن گه پرخي تمایدي وېل ا ودواس وتېگا او بو تنه گري دي شامېک آسکار بتیک، خو گر به انتظار کنا، مي خاترِي گه مین پینچاس پتا پتا شره شلېک پرخ تیس زندگیستا سدوره توب کوچه گنِ آست دارگا.

پرانس موتِي مقصدي:

طبیعت بو سدوري شي، تي کوچه الله تعالاس چي مخلوقي زندگي کیا او اودای فایدا گورېگا. خو ایلای دنه کوچه اي نپادارکالا شی به ایلای زنده جنني نقصان پولیا. بلبل پینچایني، الیني او تازي باغي آنتي بو خوشحال آییک، پینچا شره شلېک شلېک پرخ چنوا آییک، بلبلي گه چي ویل تي تما دي تني وتیاچان، یه فکره بوترِیک او پینچایه شره چکر اناییک گه تیس تنه گریا موني، خو سور گه اي بو بکار شی شي او تمام زنده جان او نباتات تي ایک آنتي بو خوشحال بیاگن، مي خاترِي گه تي آنتي ضرورت داریاگن، خو بلبل آنتي سورِي آلکي دي بو دوک او تاوان پولیک او چي پرخ اودای پکن.

فعالیتېلا:

۱- یاده کېکالي متني دک دورېدي پرِدن.

- متني اوبارا کنېدې پړدن.
- یاده کېکالي متني پړدن او مفهومي کددن.

۲- یاده کېکالي اکوړي لغته معنا او جملایه یتېدن.

- تاړا
- آنجوېک
- کاڼ

اکوړي لغتنا مترادف کلیمیی لادا.

- سدورا
- موټ
- تپوي

۳- اکوړي اوکتني جواب ددا:

- بلبل کووات چنچوړا آس؟
- بلبلي چې وېل کو شی تمایدې وتېچان؟
- بلبل سوري اودای خول خپا آییک؟
- ایمني متنس کوتي ونته بو اړېکالا آییک؟
- کوتي جای گه متن کوچه ایمني اړېکالي تن تانک کتابچایه کوچه لکدا؟

۴- یاده کېکالي کدچال بن گه کوتي چنچوړا بو کاینې آلگا؟

- یاده کېکالي متن کوچه بلبلس اغتېنستا تانک جبېدي کددن.
- یاده کېکالي طبیعت سدوره تاني بارایه اغت کدن.
- یاده کېکالي سوري نپا بارایه کدچال بن.

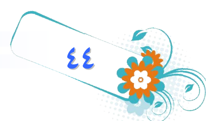
۵- یاده کېکالي متنس مهم جایه کتابچایه کوچه لکن.

- یاده کېکالي متنس اي ونته تانک انتخابي دی اي وري آنتي املا کدن او غلطي درېچال بن.
- متنس اصلي مقصدي موتي کېتا تانک کتابچایه کوچه لکدن.

گوشنگي ڵام:

یاده کېکالي طبیعت بارایه تحقیق کن او ادبي ټوټا پیري، کوتي وري ادبي ټوټای تانک کتابچایه لکدن او وري دواس صنف کوچه پړدن.

ماین او نه دلوي مهمات ممکنه موجودیتس جایه

ماین اي مارکالا ولدا شي گه تي ملتن مقابلا بو سخت ڵام شي. مي خاترې گه ماین دوست او دشمنې، انسان او حیوانې نه پیني او هر کمې گه شریی برابر بیک معیوب کیېي او یا زندگیستا گوړیېي. ماین اودای بویره پنده او خلکه ایک او پیک جایه کوچه ڵام گوړین بگا. ماینس خنثی کیکي او منجای نیکي کووات گه سخت شې، خطرناک به شې.

اما وطنن وتوي وستودې ساله کوچه ماینس گڼ مېدني جیوا شي او ډیوي تلنه گرای، هر بلې برین بوي شن.

کووات گه ماین پاک ډلایه گرای بو کوشش بتیک، خو ابت جا مه ماینه کوچای بویره خنثی بوي نه شن. مي خاترې اما خلکن باید چي وطن کوچه ماین پاک ډلاینې احترام انچیدې تارن او هر جایه ایک او پیک کوچه پري اودای ڵام گورن.

– خطرناک جای کوته جایه آنتي کدن بگا؟
– خطرناک جایي او ممکنه ماین جایي منجه کو فرق شې؟
– آیا ایمه جایه خطرناک یا مشکوک جای موجود شې؟

ماین او نه دلوي مهمات امکان دارا هر جایه لین بن، نه دلوي مهمات هر جایه حتی باغه، کروندایه، سرکه، مکتب او وري جایه کوچه لیتا بیمان.

خو ماین بو ارک اکوړې یاده بوي جایه کوچه لېن بیاګن.

– پند او سرکه کوچه ګه اودای لاْم ګورېوا نه تې.

– سرک او پنده غاړې کوچه.

– عراده جتنا ژنګېکستا ساحایه کوچه.

– پل یا پلچکنا کنا یا اندوکنیي.

– دوړا جاینا کنیي یا اندوکنیي.

– خالي جاینا دروازا یا کنې کوچه.

– ګوڼا یا وري منابعنا اندوکنیی یا کنه سنیی.

– نشوي موټره کوچه یا پوستاینا کنه سنیی.

– ایلای ګمبایه کوچه ګه تي اودای پټ بک خاترې لاْم ګورېن بګا.

– کودن به نه پېنوي شیلایه پلا آست مه انده!

افغانستان کوچه لګا ډېنیدې، رقم رقم سلاح او مهمات ګه دلوي نه شن هر تلن پشن بتینچ، ګه مـــې کوچای ماین او نه دلوي مهمات شن، مایننا لشکي او تشخیص کېکي آسان لاْم نه شې، مي خاترې ګه ته بو ارک سنګه بوړېوي شن. خو نه دلوي مهمات سنګې دوره چنوي شن ګه تېنا پېنکي کوتي مشکل لاْم نه شې

مي خاترې بیی بایوي یاده کېکالي باید بو تړ توجو کن ګه نه پېنوي شیلایه پلا آست نه انن، نه پېنـــوي سیمیلایه کش یا نه کټدن.

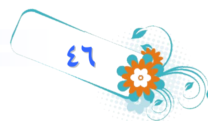
ماین او نه دلوي شیلایه تلن واړ یا وري شي چټېک اودای جانه دوراړ ننګا کدن.

واړېس یا وري شیلاینا چټېکي ماین یا نه دلوي شیلایه تلن بو خطرناک شې او انسان یا وري زنده جننا لاْرا بکستا یا لکستا شره تمام بګا.

پړانس موټي مقصدي:

امکان دارا ګه ماین یا وري نه دلوي مهمات هر جایه لېن بن؛ تې پلا آست مه کدا. تې لشک پلا ماین پاکي دفتر یا منطقاس مسوولیننې خبرددا.

فعالیتپلا:

۱– یاده کېکالي متنې دککه پړدن.

– گر متني ونتپان اوبارا کنپېدې پړدن.

– یاده کېکالي متنې پړدن او تې بارایه اغت کن.

۲– اکورې لغته معنا او جملایه یتپدا.

– نه دلوي

– کروندا

– دوړا

۳– یاده کېکالي ماین او نه دلوي مهمتنا خطرستا بیان کدن.

– یاده کېکالي یه بارایه اربوي اغتپلایه بیان کدن.

– یاده کېکالي ماین اوداى جان رشني بابته تانک نظرستا کددن.

۴– یاده کېکالي ماین خطر بارایه پنج جملا تانک کتابچایه کوچه لکن.

– یاده کېکالي متنس اي پراگرافي اي وري آنتې املا کدن، گر اي وربس املستا اصلاح کدن.

– یاده کېکالي دو ډلا بن، اي اوته منطقا بارایه گه ماینس خطري کوچیی شې او وري ډلا اوته منطقا بارایه گه ماین کوچیی نه شن کاو جملا لکن او دویکه ډلاینا اي اي جنې صنف پوړه پړدن.

گوشنگې ٚلام:

یاده کېکالي وکوتني او اوکت کن او کمې گه ماین واسطایدې ٚلارا یا لواتې، وري دواس صنف کوچه تې بابته اغت کن.

زيبپه آنتي

ايکه ولسس اړون ونته زيبپ جوپيپيکن او تې دې اوړتا امکان نه دارا گه بشري اجتماع زندگيستا آنتــې دوام ددن. مي خاترې مادا تانک اجتماع کوچه بو حق دارگا گه شعر کدکالې تاريخ لگا دورايه مـــه مـــسلا آنتـــې پړي کېوي شې.

مي دې اوړتا گه شاعرنه توصيف کوچه ماداس بياني بتيک، امېمخول بېلا بېل تارنايدې مادا موقف شره بحث کييکن.

ڵجام انسنس وړلېکاليا اس گه خوشحالي، اميدېلا او پوړا پيک تي دې شکل گورېگا او پوړا پيا.

پشه يي گېيه کوچه مادايه پلا مينا بو منعکس بوا شې او تي بيي بايني او احترام بارايه بو کدوا شې.

- زيبپنا جامعا کوچه کاو حقي شې؟
- زيبپه وانتې گورېک دې اوړتا وطن آباد به بيا؟
- زيبپ گوشينگ کوچه کوتي ڵمېلايه شره پولېپيکن؟

ابـــــــړاکم مم ابمه آنتې کدم پشه يي جبېدې   کاو اگت کــــه اړام شن اروېمو مه پنـــدېدې

دنيا کـــوچه پړي که ارهای خلک چنوي آن   مـــه جمکه انسانان اي آيي ببای پيدا بوي آن

چينا هــــــدف اي سې پنـــده اي سې ڵمبلا کيا   استو پـــا، آنچو هاړ دارا مه جم اگتېلا کيا

اکېس نـــــامه ورگ سې ته وري ڵجام مربيي   دوکــه مبـــارزا کيـــا بدبختي مه دې نوېيي

گنتې بـــر ابر آن عقل او فکر کوچه اي آن   ډول او سکای تـــارا اي دې وري وتېـــوي آن

يو به تاړي اگت سې گه کېول کوتي نه ببگا   تاکه مه آست اي نکن جـــامعا پوړا نه پيگا

اگـــــــه ميدې وتمان گرېوان پلا فکر کمان   زييپس حقوقي بــو سن بـــايد آنچېن نه ملمان

مېمه زييپ آن تــــــــارا گه ورگ وړلېويا آن   سختي سره وتپـــويی مـــه مورده پلپـــويـــا آن

زييپ گوشينگ چراغ اس اگه نه تي اندرا سې   کنـــا به کـــه سورنه تې يو دنيان کار لشلا سې

افسوس کاکم خفـــاآ م زييپه سره ظلم بوا سې   استېم کو پورا نه سې خول گه يو ڵام وتوا سې

زييپنا وانتې گـــورېک دې غير وطن آباد نه بگا   هـــر کيگه ډکېويا آن يـــان تېمه سره کوتگا

بايد مه به وانتې دېن بن هر ڵمه کوچه اړېدې   عـــزت او پت ننگاتي پچـــه نه بمـــان ورېدې

جمکه تړ سمرمان هـــر که حقستا گورېدن   کـــوتي گـــه دروي مچ وونا تن منجاي نېدن

کوزات که بيی مقام دارا تيسي بل شاړوي آن   (کلمـــاني) تړ يقين سې کــــه حتما پولکالي آن

(محمد زمان کلماني)

پړانس موټي مقصدي:

زييپ جامعا او ګوشينګ کوچه بو مسووليت دارګا او سه احترمس وړي اس، خو افسوسس جايه شې ګه ايلای خلک مه احترام جايه مادايه اودای نفرت او تي شره بو ظلم کاګن.
مادا ګنات کوچه نرينايه پلا برابر آن او فکر، عقل او هر ڵمې کوچه ورکه پلا کومې فرق نه دارياګن.
وريک بايد زييپه ڵمه شره انچ نه ملېن.
زييپ ګوشينګس چراغي آن، ته ګڼ ګڼ مولېکالي او قهرماننه وړلېييکن او تانــک وطــن ترقــي او پوړاپيک خاتري اجتماع آنتي پوړا کيېکن.

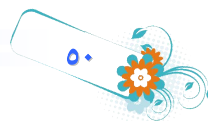
فعاليتېلا:

١ – ياده کېکالي متنې دککه پړدن.
– ياده کېکالي متنې ونتپان زورکنېدې پړدن.
– ياده کېکالي نظمې معنا پلا پړدن.

٢ – **اکوړې لغته معنا او جملايه يتېدا.**
– وړلېويا
– پوړا
– ورګ

متن کوچای اکوړې لغتنا مترادف کلميی لادا.
– اندارا
– ظلم
– آباد

اکوړې کلماينا متضادي پيدا کدا.
– باييشتې
– عقل

– وتړوا

۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:

– مادا جامعا کوچه کاو حقوق داریاګن؟
– ګڼ شخصیته وړلېک خاترې کاو سختي شره وتیاګن؟
– آیا زییپ او وریک دویکه مشکل منجای نېک خاترې اکتو مبارزا کاګن؟

۴– یو نظم کو بارایه کدوي شې؟

– آیا زییپ هم ګوشینګ اویهم کناتې ڵمه کوچه وانټ ګورې بیاګن؟
– متن کوچای کوتي جملا ګه ابمنې بکار لړګاتن، کتابچایه کوچه لکدا.

۵– یاده کېکالي تانک منجه زییپنا ګوشینګ او کنا مسوولیته بارایه کدچال او مشوراکن او اي جن صنف پوړه اغت کې.

– دو دو یاده کېکالي اورن اي زییپنا ګوشنګې ڵمه او وري دورای ڵمه بارایه اغت کدن.
– یاده کېکالي نطمس مفهومي سادي جبېدې بیان کدن.
– یاده کېکالي متنس اي ونته اي وري آنتې املا کدن او غلطي درېچال بن.

اکوړې متنې پورا کدا:

باید مه به وانټ دېن بن هر ڵمه کوچه اړېدي.......................................

....

....

(کلماني) تړ یقین سې ګه حتما پولکالي آن

ګوشنګې ڵام:

یاده کېکالي آیی مسوولیت او احترام بارایه موټا مقالا لکن او وري دواس تانک صنف کوچه پړدن.

ستیومنگل پړان

شارس پاک رشیک

کوتي خلک گه کوته شاره زندگي کاگن، تېنې شارستا پاکي او صفايي بو ضروري اغت شــې. مــي خاترې گه پاک او صفا شار، تکالې خوشحال رشي او تېنا سسته تاني آنتې به بو موثر تمام بگا.
کوته شاره کوچه گه چمبڼ او ناپاک جايلا پاک نه بن او ورگ به چمبڼ تې، کوتي خلک گه ڵـه جايه کوچه زندگي کاگن، بو ناسازې پلا لتاړ بياگن، کنه سنا بو مشکل پلا دورندور بگـــا او رنگارنـــگ ناسازېنې زمينا برابر بگا.
درکار شې گه کوتي تکالا به مه مسووليت اودای جانه دور مه رشدن، هر کمې بايد مه مسووليت آنتې ترېدې پړي کې او کودن به يه فکره مه بې گه شارس پاکي او صفايی کېولا شاروالیس ڵمه شې.

- گوشینگ، کنه سنا او شارس پاک ننگا کېکي کو فايدا دارگا؟
- شارس پاک ننگا کېکي خول ضرور شې؟
- شارپاک رشیک کوچه اما وظیفان کو شې؟

شاروالي او شارس تکالېنا وظيفېنستا کوچای، اي وظيفا شارس پاکيا شي. کودن گه شاروالي او خلک اي وري آنتي آست نه دن او شار پاک کېک کوچه اي وري پلا کومک نه کن، امکان نه دارگا گــه شارس کوتي جايه پاک بي، شاره کوچه گه عموما خلکنا، او نقليا وسايلنا ايک او پيک بو تگا. يه جايه کوچه ناسازېنا پيدا بکستا امکانتي به بو تگا. مي خاترې گه شار پاک او الينا درې. اول لېگن کوچــه بايد شاړوا ورگ دارگاتې گه تي دې شارس الينه تانيا او پينچا بو بکس امکاني برابر بې. کوتي شار گه الينه تاني نه داراتې، اوسه اندازا اکسيجن گه تنفس خاترې ضرورت شي، کم بگـــا او کـــودن گـــه اکسيجن تعين بوا اندازاتې کم بيک، انسانان بو مشکل پلا دورندور بياگن او اړېس، تنفسي جهـــاز او وري بېلا بېل ناسازې پلا لتاړ بياگن.
کوتي شارگه پاک نه تې، واگن پرنگک پلا چي چمبې سسوي شی هاوايه پرنگياگن او چې شاره پشن بياگن. آست، دور او اوو اېکس برېنگه شره چنياگن گه چمبې برېنگ کوچه اوو اېک پـــلا انـــسان ضرور ناساز بگا. اوته خلک گه شاره زندگي کاگن، انتظار مه کن گه کېولا دولت شار پاکي آنتـــې پړي کې، تانکي خلک به بايد بو تړ پام کن گه چمبې او مردار شی، هر تلن نه چتېن. کړيک او بوتاينا ورگ دېک آنتې پړي کن او ورې به مه لُمبلايني اوسکېدن او پاکيس فايديي او ناپاکي اوداى پيدا بوي مرضه شره مولوېدن. يه صورته که بېمان گه اي سستا شاري کنه سنا او پاک شار دارمان.

پرانس موتي مقصدي:

کمې گه کوته جايه زندگي کياتن، ته مجبورآن گه ته جايې پاک او صفا رشدن پينچا، موټياليک آنچن، تبني ورگ دن او پامپريا کن.
چمبې شيه هر جايه مه چتېدن او کمې گه بي جاى چتېيکن، تېنا پوره دربېدن.
شارس هر تکاليي وظيفا دارگا گه شارستا پاک او بو ارک مرضه اوداى امن کوچه رشدن. که يه بارايه چې تکالي توجو کن، پاک کنه سنا او بکار زندگيس خاوندني بياگن.

فعاليتېلا:

١- ياده کېکالي متنې دککه پړدن.
- ياده کېکالي متني زورکنېدې پړدن.
- ياده کېکالي متني پړدن او موټيا مقصدي کددن.

۲– اکوړې لغته معنا او جملایه یتېدا.
– تکالي
– الیني
– کنه سنا

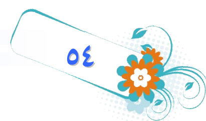
۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:
– پاکي صحت آنتې کو فایدا دارگا؟
– خول باید شارې پاک او الینا ننگا کمان؟
– کوتی شارگه پاک نه تي واگن پرنگک پلا کو بگا؟
– ابمنې متنس کوتي ونته بکار لړگا؟
– ابمه کو فکر کیدا، اما خلکن تانک شارستا پاک رشییکن؟
– کوتي لغات گه ابمنې بکار لړگاتن، تانک کتابچایه کوچه لکدا.

۴– یاده کېکالي دو گروپ بن، اي پاکیس اجتماعي او وري ډلا صحي ونتستا بارایه اغت کن.
– دو دو یاده کېکالي اي ورې اودای گوشینگ، لام، شار او ویرېس پاک ننگا کېک بارایه اوکت کن او وري جواب دن.

۵– یاده کېکالي متنس اي پراگرافي اي وري آنتې املا کدن او اي ورېس املستا غلطي درېدن.
– یاده کېکالي نظافتس فایدا بارایه پنج جملا تانک کتابچایه کوچه لکن او صنف پوړه پړدن.
– یاده کېکالي دو ډلا شره ونتن بن، اي ډلا پاکي او وري ناپاکي بارایه کاو جملا تانک کتابچایه لکن او هر ډلاس اي جني اورې او صنف پوړه پړدي.

گوشنگې لام:

یاده کېکالي شارس پاکستا بارایه وکوتني کن او هر یاده کېکالا تانک لشوا او اربوا حالې صنف کوچه بیان کدن.

هر انسان اجتماع کوچه حقوق دارګا ګه مه حقوقنې، حقوق بشر کدن بګا. یه بارایه ملـــل متحـــدې اعلامیا نشر کییکن ګه دنیاس بو وطنېلایه امضا کېویی شې اوته وطن تیس اجرا کېکستا آنتـــې جانــه مکلف باییکن. خو ایلای جایه کوچه مه حقوق نقض بیاګن. اخول امه وطنه ګه کاو سال کوچیی ډېنې آییک او مه حقوق بېلا بېل شکلېدې نقض بوي شن.

چې انسانان تانک وطن قوانینه مقابله برابر حقوق داریاګن، ګه سه لٍمېس، ګوراولس، یاده کېنـــې یـــا تحصیلس، مسافرتس او زندګیس حقي شې، ګه مه حقوقنا ګورېکي حقوق بشرس نقضي شـــې. مـــي خاترې کمې حق نه دارګا ګه کوته انسان اودای تیس بشري حقوقینستا ګوردن.

– انساني حقوقنا نه مراعات کېکي، حقیقت کوچه کوجکس نه مراعات کېکي شې؟
– بشرس حقوقي کوته قانونه کوچه درج بوا شې؟
– بشرحقوقس کمیسیوني کو وظیفا دارګا؟

هر انسان ګه اجتماع کوچه زندګي کیا، خاص حق او حقوق دارګا، مه حقوق مملکتنا قوانینه کوچـــه لکوي شن. انسان شره تجاوز او حقوقېنستا نه مراعات کېکي، حقیقت کوچه حقوق بشر شره تجاوز او کم انچې دې تارکي شې.

اوته وطنه کوچه ګه خلکنا حکومتي موجود نه شې، خلکنا حقوقي پایه لېنه بیاګن.

هر انسان ګه کوته جایه آس، حیاتس حقي، تحصیلس حقي، ګوراولس حقي، لٍمېس حقي، مـــسافرتس حقي او وطنس ملي دارایي اودای ګتېنا ګورېکس حقي دارګا. مه حقوق مملکتس اساســـي قـــانون او مدني قانون کوچه درج بوي شن او مېنا نظر لېنه نه درېکي جرم باین بګا. اما بیی بایوي وطن افغانستان او وري بو مملکته کوچه حقوق بشرس کمیسیوني موجود شې کوتي دولتېلا ګه بشرس حقوقستا نظر لېنه نه درېییکن، یو کمیسیون بو روند تې فشار لېنه درېیي. مي خاترې چې دولتېلا کوشش کاګن ګه مه

حقوقه مراعات کدن. حقوق بشرس کمیسیوني مملکته کوچه دوامدار تلاش کیا گه وطنس هر جایــه گه حقوق بشرس نقضي منجېکه ایک، بو روند ثبت او مطبوعاته کوچه نشر کدن.

کوته مملکته گه تي کوچه حقوق بشر پلا بو مخالفت بگاتې، وري مملکت تي شره انتقاد کـــاگن او تانک کومکستا شریا درېیېکن. امېمخول ملل متحدس سازمني به شریی انتقاد کیا او ته مملکتې فشار لېنه درېیی.

حقوق بشرس معاهدیي بو مملکته گرای امضا بوا شې او تیس مراعات کېکستا آنتې مجبور آین.

پړانس موتي مقصدي:

هر انسان گه کوته اجتماع کوچه زندگي کیا، ته اجتماع کوچه خاص حق او حقــوق دارگـــا. چــې اجتماع او خلکنې ضرور شې گه بشرحقوق قوانیننې احترام او تي تطبیق کوچه کوشش کـــن. کوتـــه خلکه یا اجتماع شره گه ظلم او ستم بگاتې، بشرس حقوقي تې اودای دفاع کیا او تېنا آوزي تمام دنیا آنتې پولېیی.

بشر حقوق شیم او آرامیس طرفداري او ظلم او جبرس خلافي شې.

فعالیتېلا:

۱ – یاده کېکالي متنې دککه پړدن.
– یاده کېکالي متنې ونتیان اوبارا کنېدې پړدن.
– یاده کېکالي متنې پړدن او مفهومستا کددن.

۲ – اکوړې لغته معنا او جملایه کوچه یتېدا.
– گتېنا
– جرم
– روند

۳- اکوړي اوکتنې جواب ددا:

- کوته اجتماع کوچه خلکنا حقوقي پایه لېنه بیاګن؟
- کوته قانونس نظر لېنه نه درېکي جرم باین بګا؟
- انسان اجتماع کوچه کوتي کوتي حقوق دارګا؟
- اي مملکت کوته دنه وري مملکته انتقاد لېنه ایا؟
- اېمنې حقوق بشر کووات ادارا لړګا؟
- کوتي دولت ګه بشرس حقوقي نظر لېنه نه دربیي، تي پلا یو کمیسیون کو عمل کیا؟
- کمیسیونس دوامدار تلاشي کو بارایه شېي؟

۴- حقوق بشرس کمیسیوني کو فعالیت دارګا، تانک منجه یه بارایه کدچال بدا.

- افغانستان کوچه کوتي عمل حقوق بشرس نقض کېکي شېي؟
- یاده کېکالي تانک منجه مشورا کن او افغانستان حقوق بشر بارایه نظرستا تاړا کدن.

۵- یاده کېکالي متنس اي ونتهستا انتخاب او اي ورى آنتې املا کدن.

- متنس اصلي مقصدي موټا که تانک کتابچایه کوچه لکدن.

اکوړي خالي جایه مناسب کلمایه دې پوردا:

کوته مملکته ګه.. وري مملکت تي شره..

.... هم شریی انتقاد کیا..

فشار لېنه دربیي.............................. امضا بوا شېي................. مجبور آین.

ګوشنګي ڵام:

بیي بایوي یاده کېکالي حقوق بشر بارایه تانک معلوماتي موټا لکدن او اکالي دواس تانک صنف کوچه پړدن.

نویومنګل پړان

آزاد شعر اي مترقي او سدورا شعر شپ ګه پشه يي جبپ کوچه لګا سابقا نه دارګا.
يو شعر مقيد نه شپ ګه مصراعنا لګه تانيا مساوي تن. شاعر کپ بيا ګه بو کلمايه يتبک دپ اوړتا مه شعرپ کددن. آزاد شعر اول ګذر ايراني شاعر نيمايوشيج ګرای کدن بتچ.
تي آپيت وري شاعران اخول نادر پور، فروغ، شاملو، سپهري، اخوان او ورپ ګرای کدن بينچ او ابت پشه يي، دري، پښتو او وري جبه کوچه آزاد شعر قالبه شعر کدن بينچ ګه بو خلک کلاسيک شعر نسبته بيی بايیکن.

- آزاد شعر کووات شعر شپ؟
- شعر کاو قالبه شره ونتن بتينچ؟
- کلاسيک شعرس نمونيی کوتي شپ؟

شعر سادي او آهنګ دار جبېدپ احساسات او عواطفنا بيان کپکستا اودای عبارت شپ.
شعر دو قسم پوراني يا کلاسيک او نونګي شره ونتن بتچ. پوړه هوني شعر کوچه وزن، قافيا او مصراعنا لګه تانيا برابريا ضروري شپ. (مصراع ايکه بيتس اړونستا آنتپ کدن بګا).
عموما پوړه هونا يا کلاسيک شعر قصيدا، عزل، مثنوي، رباعي، چاربيت، قطعا، مخمس، مسدس، مستزاد، ترکيب بند او ترجيع بند قالب کوچه کدن بياګن، ګه مه قالبه اکالي ساله کوچه پرمان. پوړه هوني يا کلاسيک شعرس نمونيی عبارت شپ:

خدای شره قسمپ اودېم بېزار مه به
ييل ژنګيا نظرپ يا بو دمکدار مه به

شاعرپ مه بيت کوچه ګه دويه مصراع لګه تاني کوچه برابر شن، اي وزن دارياګن، (بېزار او دمکدار) قافيا او (مه به) ګه دويه مصراع کوچه قافيا دپ پتای اتيک (رديف) شپ.

آزاد شعر دور قم شي گه اي نيمايي آزاد شعر او وري (شلپک شعر) کدن بگا.
نيمايي آزاد شعر گه اول وار ايراني شاعر، نيمايوشيج گرای مېن بتچ، گر وري بو شاعران تـــي پنـــده شاړيينچ او ابت بو ارک شاعران مخول شعر کدياگن.
آزاد شعرس کېولا مصراعنا لگه تاني کوچه فرق شي. مي دې اوړتا مه شعر، کلاسيک شعر پيري وزن، قافيا او رديف به دارياگن (رديف اوته کلما شن گه قافيا آپېت بيتنا آخرستا کوچه تکرار ايا آزاد شـــعر او کلاسيک شعر کوچه رديفس ايکي حتمي نه شي).
شاعر، آزاد شعرس مېکستا کوچه آزاد آست دارگا او مجبور نه آس که شعر کوچه مـــصراعنا لگـــه تانستا برابري خاترې زياتي او غير ضروري کلما اچې.
شلپک (سپيد شعر) گه ابت جا معمول نه شي، تيس بنياد جېکاليي (احمد شاملو) ايرنس گڼ او معاصر شاعري آس. نه قافيا، نه نيمايي وزن او نه مصراعنا لگه تانيا مطرح شـــې. تـــه وزن کوچـــه خـــاص کلماموجود نه شن. مه رقم شعر آنتې، شعري نثر او آزاد شعر هم کدن بگا.

پړانس موتي مقصدي:

شعري نثر يا آزاد شعر پلا ياده کېکالېنا بلد بيک او پينکي مقصد شي.

فعاليتپلا:

۱- ياده کېکالي متنې دک دوربدې پړدن.
- ياده کېکالي متنې اوبارا کنيدې پړدن.

۲- اکوړې لغته معنا او جملايه کوچه يتېدا:
- پوراني
- اړون
- کلاسيک

۳- اکوړې اوکتنې جواب ددا:
- آزاد شعرس خصوصيتي کوتي شن؟

- پوړهوني شعر او آزاد شعرس فرقي كوتي شن؟
- ابمنې متن كوچه كوتي وانټ بو جالب لړگا؟
- ابمه آزاد شعرې كلاسيک شعر پلا مقايسا كدا.
- متن كوچاى تانک انتخابې دې كاو كلمايه تانک كتابچايه كوچه لكدا.

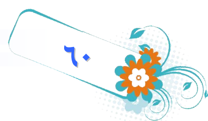
۴- صنفس ياده كېكاليا دو ډلا شره ونتين بن، كلاسيک او آزاد شعرس نمونيى كددن.

۵- متنس اي ونتېستا اي ورې آنتې املا كددا.
- تانک خوشې دې اي لغتې جملايه يتېدا.
- متن كوچاى كاو كلما گه اول حرفي (م) دې شروع بگا، كتابچايه كوچه لكدا.

گوشنگې ږام:

بيى بايوي ياده كېكالي آزاد شعرس نمونيى پيدا كدن او تانک كتابچايه كوچه لكدن او وري دواس هر كوتي ياده كېكالا صنف پوړه پړدن.

اعتیاد

اعتیاد اي خطرناک مرض او انوخل مشکل شې ګه بشري جوامع منجای نېيي.

بدبختي دې هر دواس، هیروین، تریاک او چرسس نېشا کېکالیا دنیا کوچه بو بمن شاړوي آین. نن دنیا کوچه میلیونه دې خلک نېشا شره لتاړ آین ګه چکنا علاجي لوهان ڵام نه شې.

معتاد بندا ڵمای چنا، اجتماع اودای دور مچا او نشوي او دوړا جایه تلن پناه نېګــا. چــوري او وري ناجایز ڵمه بلې پوړه بګا او هر جایای او هر قیمتېدې ګه مخدرا مواد استیې اياتې ګورېيي او دوم کېيي.

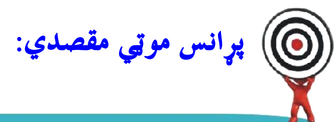
معتاد بنداس تداویا آسان ڵام نه شې او بو اوړې مصرفېدې چوتېني لیا. کووات ګه لشن بګــا معتــاد بکالېنا سرعتي علاج کېکالې دې بو شې، مي خاترې دنیا بو ګڼ خطر پلا دورندور شې ګه کوتي حلس پنده تي مقابله وجود نه دارګا او افغانستان افسوسس جایه شې ګه جهــان کوچــه تریــاکس ګــڼ تولیدکېکالیې حساب بګا.

– اعتیاد کو شې؟

– اعتیاد او مخدرا مودس ضررستا بیان کدا.

– آیا اېمه ابت جا تانک کنه سنایه کوتي معتاد بندا لشیکو؟

اعتیاد (مضر ټنګان) مخدرا مواد پلا اي رقم جسمي او رواني ټنګان شي ګه تیس لمالیم یتېکي دي بندا کوچه منجه اېګا ګه نتیجاکوچه فردي او اجتماعي بو مشکلات منجه اچا.
وري عبارتي دي ایکه بنداس مخدراموا د پلا جسمي، رواني او اعصبي ال او عادتس ګورېکي شي ګه اوړکي ته بندا آنتي بو مشکل شي. اعتیاد یا مخدراموا د ګه تیس کودن کودن یا لمالیم یتېکستای دي بنداس عادتستا شره بدل بګا او اي حرفوي یتېکالا اودای جوپګا. اي مشهور متل شي ګه (کوتي معتدس به معتاد بکستا اول دوسي یادیي نه تګا) اي حقیقت شي، مي خاترې کمي ګه معتاد آس،کودن به نیت او قصد نه داراییک ګه معتاد بي. سه یه فکره ګه مخدرا مودي اخول تریاکي امتحان کدن ګه تیس ایکستای دي بندا شره کو حالت ایا، یا ګه کوته نا اهل دوستستا اېړني آنتي مثبت جواب دېک خاترې تي پلا همراهي کي ګه بالاخرا مه ګوشینګ جوتلېکالا بلا دوره چنتیک ګه سه عبارت دارویي ټنکان یا وري نامه (اعتیاد) شي، اختا بګا.
مخدرا موادس نېشیي اي اجتماعي مشکل شي ګه تیس تاونستایدي چېکه بشري جوامع تهدید بګا. ګه یو شوم لاَم اجتماعي، اخلاقي او فرهنګي ارزښلاینا منجای پېکستا باعثي بګا او جامعاس سسته تاني او ثبوتستا آنتي خطر پولېګا.
امېمخول مخدرا مودس یتېکي، فساد او اخلاقي کمزوري او اي جامعاس تباه بکستا سببي بګا.
مي شره باید مولمان ګه ایکه جامعاس دشمنني، ته جامعاس تباه بکستا او منجای نېکستا خاترې، اعتیادس وشیک آنتي کوشش کاګن ګه یو به اي جنګ شره حساب بګا. میسي پندېدي اېړیاګن ګه مه خلکنا دفاعي قدرتي، اړوده توبي، ملي نوامیسي ا وارضي تمامیتستا اودای ګوردن.

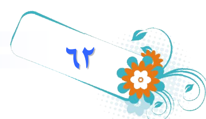
پړانس موټي مقصدي:

اعتیاد مخدرا مواد پلا اي رقم جسمي او رواني ټنګان شي ګه فردي او اجتماعي بو مشکل منجه اچا او اخلاقي ارزشنا منجای پېکستا سببي بګا.

فعالیتېلا:

۱ – یاده کېکالي متني دککه پړدن.
– یاده کېکالي متني ونټان اوبارا کنېدي پړدن.
– یاده کېکالي نونګي لغته او کلمایه صحیح تلفظ کدن.
– یاده کېکالي متني پړدن او موټي مطلبستا کددن.

۲- اکوړي لغته معنا او جملایه یتېدا:
- اعتیاد
- کنه سنا
- قصد

۳- یاده کېکالي اعتیادس نقصنستا بارایه اغت کدن.
- اي یاده کېکالا معتاد شخص زندگی بارایه اغت کې.
- اي یاده کېکالا غیر معتاد شخص بارایه اغت کې.
- یاده کېکالي مخدر مودس اقتصادي او اجتماعي ضرري کددن.

۴- یاده کېکالي متنس مهم جایه تانک کتابچایه لکدن.
- یاده کېکالي دو ډلا شره ونتن بن، اي ډلا معتاد شخص زندگیس منفي ونته او وري ډلا اوته شخص بارایه گه نېشانه کېگا، کاو خط لکن او هر ډلا تانک صنف پوړه پړدن.

۵- اکوړي اوکتنې جواب ددا:
- اعتیاد کو شې؟
- اعتیاد خول اجتماعي او اخلاقي کمزوریس باعثي بگا؟
- مه درسې اودای کو نتیجا گورېکو؟

گوشنگې ڵام:

یاده کېکالي معتاد بندا بارایه تحقیق کن او تیس منفي عادتستا، تانک کتابچایه کوچه لکدن او اکالي دواس صنف کوچه پړدن.

مبايل اي پوڕا پېوا مخابراتي وسيلا شې گه كاو سالې دې منا افغانستان كوچه اوداى ݪام گوڕېن بگا او ابت كاو مخابراتي كمپني يه پنده فعاليت كاگن او بو خلک مبايل اوداى ݪام گورياگن او بو ݪمبلايـــه لوهانى دې شره پولېيكن.

مه كمپنې منجه سيالي دواس په دواس بو بمن شاڕوا شې او يو سيالي خلكه نپايه شې او نتيجا كوچـــه ارتباطس مله اكوڕې بگا.

مبايلس توليدي كمپنيا دواس په دواس رقم رقم ماډل مبايل وطنې اچياگن گه اغت كدكه دې اوڕتـــان وري بو ݪام اوداى گوڕېن بگا.

– آيا ايمه گوشينگ مبايل شې؟
– ايمه مبايل اوداى كو وات ݪام گوريدا؟
– مبايل كو خاترې شې؟

نن دنيا كوچه مهم او آسان مخابراتي وسيلا مبايل تيلفون شې، يو وسيلا كاو سال پوڕا افغان بېـــسيم كمپني نامېدې امه وطنه فعال بيک. اول دنه كوچه كبول كابل او ايلاى افغانستنس وري شاري پوشش لېنه دربېچين او خلكنا اي اندازا مشكلي حل بيک.

تي آپيت روشن، افغان تيلي كام، ام. تي. ان او اتصالات شبكا افغانستنې اينچ.

ابت بو گنات افغانان چیه وطن کوچه مبایل استه دارياگن.
دنيا کوچه مبايلس توليدي کمپنيا بو شن گه بېلابېل نامېدې مبايل توليد کاگن او مختلف ملې دې لکنن بياگن. مدرن او عصري مبايل، مي دې اوړتا گه اغتس وسيليي شې، هم عکاسيس کامريي، کېپس ثبتې، راديو، انټرنټ او هم تلويزيون شې. کمې گه يو رقم مبايل داراتې مه چېکه مشکلتي حل بياگن.
مبايلېدې هر دنه او دنياس هر جايه گه اېړا تمان اغت کده بېمان. مي خاترې نن دواس مبايل زندگيس ضروري او مهم برېنگه شره بدل بتيک. تجارتي، نظامي، صرافي، توليدي، تحصيلي، مسافرت، خبـــر نگاري او وري ڵمـبېلا مبايلي دې آسان بوي شن. مي خاترې کوته دنې گه افغانستنې مبايل اېوا شـــې.
خط گرېکس ضرورتي منجاى پتيک.
هر کمي، هر دنه او هر جايه کېتا بيا گه دوستان، گوشينگ، ڵمـېس شريکستا اوداى خبر استه اچـــې.
مي خاترې مه وسيلا آنتې هر کمې ضرورت دارگا او کوشش کيا گه استه اچدن.
انوخل خلک به آين گه مبايل اوداى غلط ڵام گورياگن، اجتماعي اخلاقه نظره نه درېيـــيکن، تيلفـــون کوچه زور کېېدې اغت کدياگن. مصرفستا آنتې پړي نه کاگن. وري خلکنې تکليف پولياگن. وېله نا وخته ضرورت دې اوړتا تيلفون کاگن او وري. درکار شې گه مه اغتنې تږ پړي کمـــان او اجتمـــاعي اخلاقه تارنا لېنه درېمان.
امېمخول پگالنا ډشتيني وظيفا دارياگن گه تانک اولادېنستا مبايلس غلط ڵام گورېک اوداى بندکدن مي خاترې گه مبايل خدمتس اي وسيليي شې که بکارې دې اوداى ڵام گورېن بې بويمـــشکل حـــل بياگن، مي دې اوړتا اقتصادي لحظې دی پگالنې بويضربابپوليا.
امه بايد پينمان او ورې مولوېمان گه مبايل اوداى بکار ڵام گورن.

پړانس موټې مقصدي:

مبايل منجه ايک پلا خلکنا بو مشکلي حل بيک. پوړا اي وري آنتې حال احوال خطي واسطايدې بـــو دنې کوچه پولاييک، ابت يو مشکل مبايل گراى شره پولا او خلک بو روند اي ورېس حالستا اوداى خبر بياگن.
مبايل خلکنا مشکلته حل کېک خاترې شې، درکار شې گه سم نپـــا اوداى گـــورېن بـــې او مبايـــل واسطايدې غلط لام گورېکس پوړه درېن بې.

فعالیتېلا:

۱– یاده کېکالي متنې دککه پړدن.

– متنې اوبارا کنېدې پړدن.

۲– یاده کېکالي اکوړې لغته معنا او جملایه یتېدن.

– دن

– تړ

– پړي

۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:

– خلکنې مبایل خول ضروري شی بتیک؟

– ابت افغانستان کوچه کوتي کوتي مبایل کمپني ڵام کاگن؟

– ایلای خلک کو وات مبایل اودای غلط ڵام گوریاگن؟

– متنس کوتي ونته معلومات خاترې بکار شې؟

– متنس مثبت جملایه تانک کتابچایه لکدا.

۴– مبایلې زندگي کوچه کو لوهان منجه اچیکن اغت شریی کدا.

– مبایلس مثبت ونته کوتي شن، دو دو جن شریی بحث کدا.

– مبایلس منفي ونته کوتي شن، مي بارایه اغت کدا.

۵– مبایل نپا بارایه کاو جملا تانک کتابچایه کوچه لکدا.

– متنس اي ونتېستا اي وري آنتي املا کددا.

گوشنگې ڵام:

یاده کېکالي مبایل نپا بارایه تانک نظرستا کتابچایه کوچه لکدن او وري دواس صنف کوچه پړدن.

بالکول جامعاس نونګي جل او سبا دواس ملتس جوپپکاليا آين.
کو وات ګه مه بالکول بکار وړلن او تربيا بن، سبا دواس آنتې بکار اميد او تما پيدا که بيمان او کـــه چودې تېنا بکار وړلېک او ياده کېني آنتې پړي نه بې، جامعاس سرنوشتي به خطر پلا دورندور بګا، مه چې بشري اجتماعس سرنوشت جوپپکالي مسايل شن.
بالکول خاص عواطف او احساسات دارياګن که چودې پګالبلا مبني سم پړي نه کن، مي آنتې بايد امېد مه کن ګه اکالا کوچه اوداى بکار نتيجا استه اچن. چې آيي او تاتي وظيفا دارياګن ګه اولاد وړلېـــک آنتې بو پام کن او تانک بالکوله بکار او سم پنده وايدن.

– کودن ګه ګڼ بېمان کوتي لَمپلا بايد شره پولېمان؟
– امه وطن پوړه کو مسووليت دارېمان؟

نُنې بـــــــالکول سبا دوسې ډشتيان آمان	ګېنبن ټنګوين سن تړ، اکالاس عـــالمان آمان
دککه نيک درکار نه سې وطنن اودبن لّام ابړا	بيي لَمبس کېک آنتې تعليم لمه پتنګان آمان
تـــانک تاتکولېـــنا سير پوشني کار يادبن نيا	ابت يـــاده کېکالي يان جامعاس خادمان آمان
مه تارن امني کم انچېدې که سوړي آن مه	هـــر کـــوتي مندو تا دن نبمنا بادران آمان
اس آيي وطنس يـــه تېوا کچه وړيـــاکمان	ايګريس مثلي مچ جنني دانــد موړان آمـــان
ازې ازنـــــاکېتا خوشي خوشحالي کمان	ګلشنن بګګا امــــه کوچيي بلبلان آمـــان

(محمدزمان کلماني)

پرانس موتي مقصدي:

نونگي جوانان احساس دارياگن گه اکالا دنه وطن پوړه بو گنِ مسووليت داربمان. امه بايد وطن آزادي او آبادي کوچه بو تلاش او کوشش کمان او دشمننه پوړه تانک وطن خاترې ترپدې دفاع کمان او اي خوشحال او آباد وطن جوپيمان.

فعاليتپلا:

۱ – ياده کېکالي متنې دککه پرړدن.
– ياده کېکالي متنې زور کنپدې پرړدن.

۲– اکورې لغته معنا او جملايه يتپدا:
– ډشتيان
– ايگري
– بگگا

۳– اکورې اوکتنې جواب ددا:
– بالکول سبا دواس بارايه کو فکر کاگن؟
– بالکولنا وطن بارايه احساسي کو وات شې؟
– مه متن کوچه بالکوله ايگري بارايه کو کدويي شې؟
– آيا ابمه نظره وطنس چې بالکولي مخل فکر دارياگن؟
– متنس بو بکار ونتستا تانک کتابچايه کوچه لکدا.

۴– ياده کېکالي متنس مفهوم بارايه اغت کدن.
– ياده کېکالي وطن بارايه تانک احسسي بيان کدن.
– ياده کېکالي کدن گه ننې بالکول بارايه شعر کاينې آلچ که جوابي مثبت تې، کدن گه کو خاترې کاينې آلچ؟

۵– ياده کېکالي تانک خوشې دې دو لغته جملايه کوچه يتپدن.
– شعرس موټا مطلبستا تانک کتابچايه کوچه لکدن.
– ياده کېکالي پنج انوخل کلما گه اول حرفي (د) تې تانک کتابچايه کوچه لکن.

گوشنگې لام:

بيي بايوي ياده کېکالي: شعرې نثر شره پرتپدا او تانک کتابچايه کوچه لکدا او اکالي دواس صنف کوچه پرړدا.

هر بندا آنتي درکار شي گه بکار خلکه پلا نیک او اوریک کي، کمي گه بکار خلکه پـــلا دوســـتي، دارگاتي سه بندا به بکار خلکه ډلا کوچه حساب بگا او چي خلک بکار خلکني بیی نظرېدي تاریاگن، جامعا کوچه نامه گران تگا او ناکار خلکه پلا نیک او اوریکي دي بندا سبک لرگا او اعتباري کم بگا.

– سفرکېکالا آدمي کو خاتري حکیم اودي گیک؟
– مه آدمي حکیم آنتي کو کدکن؟
– کودن گه آدمي سفري ژنگیک، کو بدلېني کوچیی اېوا آییک؟

اي آدمي سفره پیگاییک، اي حکیم اودای اوکت کېکن، کو وات خلکه پلا انډیوالي کم او کـــي اودای جانبم دوراړ ننگا کمي؟ کدکن گه اشټ رقم خلکه اودای دوراړ گره، اول اوسه گه احسان نـــه منـــا، دومنگل کمي گه بي موجب گوسا بگا، ڵـه منگل اوسه گه آخرت اودای بي پروا تي، چارمنگل کمي گـــه ټگ تي، پنجمنگل کمي گه لاړا نکالا تي، شه منگل کمي گه شهوت پرست تي، ست منگل اوسه کمـــي گه بي حیاتي او اشټ منگل کمي گه بي دلیل خلکه شره بد گماني کیاتي.
امېمخول اشټ رقم خلکه پلا دوستي کیاته. اول اوسه کمي گه بیي شره قایل تي، دومنگل اوســـه کمـــي گه دوست اودای سختي کوچه آست نه گوري، ڵـه منگل گه اغتي او عملي دویه بکار تن، چارمنگل گـــه کبر اودای جان رشاتي، پنج منگل اوسه گه عقلي قهرشره اوري تي، شه منگل کمي گه بي تما ســـخاوت کیاتي، ست منگل گه ادب دارگاتي او اشټ منگل اوسه گه بکار خلکنا دوستي تي.

سه آدمي سفره ګيک او مه اغته شره عمل کېکن، يان بو خوشحاليدي سفري ژنګيک او ناکار عـــادت او اُله اوداى بالکل چوټيک.

پړانس موټي مقصدي:

اي سفر کېکالا آدمي حکيم اودې ګيک او تي اوداى مشورا ګورېکن، حکيمي آدمي آنتي اشټ بکار او اشټ ناکار عادتنا دارکالي خلکي لړوېچين اوکدکن ګه کودن به ناکار خلکه پلا نيک او اوريک مه که او تل بکار خلکه پلا اکتو ګراته، آدمي مه اغته شره عمل کېکن او بکار خلکنا عادتي ګورېکن او منفي عادتپلا چېکه جاني اوداى دورکېچين.

فعاليتپلا:

۱- ياده کېکالي متني دک دورېدي پړدن.

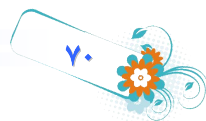
- ياده کېکالي متني زور کنېدي پړدن.

۲- اکوړي لغته معنا او جملايه يتبدا.

- انډيوالي
- ټګ
- ژنګيک

متن کوچه امه لغتنا متضادي پيدا کدا.

- آخرت
- لاړ
- بکار
- اوړي
- بيي

۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:

– حکیمي خول آدمي آنتې بکار خلکه پلا نیک اورکس مشوریی دېکن؟

– آیا آدمي حکیمس اغتي عملي کېچین؟

–مسافر آدمي تانک عمل اوداي کو نتیجا گورېکن؟

– آیا آدمي بکار خلکه پلا دوستي کېکن یا ناکار خلکه پلا؟

۴– متن کوچه اولوالي ونته بیو اورچ یا آخروالي؟

– متنس کوتي ونته گه ابمنې بو جالب تې، تانک کتابچایه کوچه لکدا.

– حکیم اغتنا تاثیري آدمي شره کووات آییک، مثبت یا منفي؟

– حکیم اودای آدمیس اوکتي کو آییک؟

– حکیمي آدمي آنتې کو کدکن؟

– آدمي کوته عادته اودای بالکل خلاص بیک؟

۵– یاده کېکالي کدچال بن گه حکیم اودای آدمیس مشوریی بکار آییک یا نه؟

– یاده کېکالي مي شره بحث کن گه هر کي آنتې درکار شې گه مولېکالي خلکه پلا مشورا کن.

– یاده کېکالي دو ډلا بن او تانک منجه کدچال بن، گر هر کوته ډلاتې اي اي جن صـــنف پـــوړه تستن، اي ډلا ناکار خلکه بارایه او وري ډلا بکار خلکه بارایه اغت کدن.

۶– یاده کېکالي تانک اړې دې متنس اي ونتستا انتخاب او اي وري آنتې املا کدن او گـــر غلطـــي درېچال بن.

– متنس موتي مقصدستا تانک کتابچایه کوچه لکدا.

گوشنگې لام:

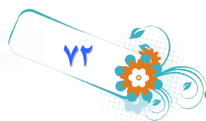
بیی بایوي یاده کېکالې! مولېکالي او حکیمنه مثبت مشورایه بارایه تانک نظرستو لکـــدا او وري دواس صنف کوچه پړدا.

گوراوال کوچه مصرف

گوراوال یا وسني هر کتړلا او کتړالکس حقي شڼ گه مه حقڼ کمڼ به اودای گورڼ نه بیی.
چڼ انسانان، انساني وجییایه ملتن، گوراوال کېکس به وظیفي داریاگن.
کوتي گوراوال گه امه وطنه شره پولیاگن، امه خلکه اقتصادي وضعیت پلا برابر نه شن. کتړالکس گوشنگي مي جایه گه کتړلاس اقتصادي وضعستا نظره درېدن، رسم او وونا آنتڼ پوړه کېیي او بو سخت شرایط گوراوله کوچه منجه اچیاگن.
کتړلا مجبور آس گه کتړالک گرای جبوا مصرفڼ پورا کدن، خو گوراول دڼ پتای کتړلا او کتړالک دویه باییشتڼ او خوشحال زندگیس دوره نه لشییکن او بو سال باید کوشش کن گه گوراولس قرضي خلاص بڼ.
چڼ پگال باید مي اودای پند گورن او مه اوړدن گه مه غلط رسم او ونایدڼ اولادېنستا زندگیا نشیک تلن شاړڼ.

- ایمه منطقایه گوراوله کوچه خلک کاو مصرف کاگن؟
- ایمه نظره بو مصرف ناکار ڵام شڼ یا بکار؟
- آیا کتړالکه شره ولور گورېک اسلام کوچه روا شڼ یا نه؟

امه وطنه بو سالي دې منا بو قسم وونا، رسم او رواج ګوراوله بارايه موجود شن او ګوشنګس بو جني کوشش کاګن ګه لايستا يا سيستا ګوراوله کوچه مه ووناى اجرا کدن، خو کودن ګه مه هدفنې نــه پولينچ، بو خپا او ګوراولس اجرا کېکستا اوداى ناراضي تياګن.
کو وات ګه اما وطنن، داره، درايه، دشت او ډاګه اوداى جوپوي شې او خلکنا اي ورې پلا رابطيى بو سست شې.
مي خاترې مختلف منطقاينا وونا او روجي ببلا ببل شکلېدې اجرا بياګن. ايلاى جايه کوچه کتــالکس آيي ببيى بو پيسا ګورياګن، خو وري جايه کوچه بو پيسا او مصرف نه ګورياګن، ايلاى داراى منطقايه کوچه کتالک بدله ګا او پاړيک دبن بياګن او نقد پيسا نه دبيکن. خو شاره کوچه شيريني خــوري، خيناس وېلي او ګوراولس ويلي بو مصرف پلا هوتله کوچه دربن بګا او جهيز دبن نه بګا. خو ايــلاي منطقايه کوچه کتالکس ګوشنګي اي اندازا فرش او ظرف جهيز شکلبدې کتالک آنتې دبيــيکن. مــي خاترې امه وطنه ګوراوال کېک آسان لاَم نه شې، خاص رکم وريک بايد اول بو پيسا پيدا کن، ګــر ګوراوال کېک آنتې اقدام کن.
ديني او اجتماعي نظرې دې ګوراوله کوچه بو مصرف منع شې، کووات ګه کتلا س ګوشنګي بو فشار لبنه دربن بګا، وري دواس مه مصرفېلايه دې تبنا کتالکي به غريبي او بدبختي پلا آست او ګرېوان بګا.

پرانس موتي مقصدي:

امه وطنه ببلا ببل منطقايه کوچه ببلا ببل وونايه پلا کتلا او کتالکس ګوراولي شره پولا، ګه کتلاس ګوشنګي بو زيات فشار لبنه ايا، اکالي زندګي کوچه کتلا او کتالک دويکه مشکلته پلا دورندور بياګن او زندګيا بو خپګان پلا وتګا. بکار اغت يو شې ګه آيي ببا مه موضوع آنتې بو پري کن.

فعاليتېلا:

۱ – متنې اول دککه او ګر اوبارا کنېدې پرډا.
– متنې پرډا او مفهومستا کددا.

۲ – امه لغته معنا او جملايه يتېدا.
– پاړيک

– جهيز
– مجبور

۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:
– کوتي پګال ګه تانک کتالکه شره بو پيسا ګورياګن، ته کتالکنا اکالي عمري کو وات وتګا؟
– کمې ګه تانک اويايه ګوراوله کوچه بو پيسا مصرف نه کاګن، ته دويه جواننا زندګيا کـــو وات وتګا، بکار او که ناکار؟

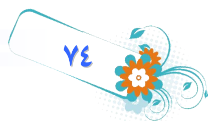
۴– درسې ياده کېک بارايه اي ورې اوداى اوکت کدا، ګه ياده کېکس بکار او موتې پندستا لادا.
– ياده کېکالي دو ډلايه شره ونتن بن، اي ډلا ګوراولس بو مصرف او وري ډلا کم مصرف بارايـــه اغت کدن، هر کوته ډلاس اي اي جني نتيجاى صنف پوره کددن.

۵– ياده کېکالي متنس اي ونتستا اي وري آنتې املا کددن او يان اصلاح کدن.
– ياده کېکالي ګوراول کوچه کم مصرفس فايدستا لکدن.
– ياده کېکالي تانک خوشې دې متن کوچاى اي لغتې جملايه يتبدن.

ګوشنګې ڵام:

بيي بايوي ياده کېکالي ګوراول کوچه بې جاى مصرف ضرر بارايه فکر کدا او يه بارايه تانک نظرستو لکدا او اکالي دواس صنف کوچه پړدا.

ڵجام او جامعا

ڵجام جامعاس اړون ونتِه اس او اجتماع کوچه مې حضور دې اوړتا ممکن نه شې گه بشرس زنـــدگیا دوام پیدا کې، مي خاترې زیبپنا رولي اجتماع کوچه حتمي شې.

که ایکه پگالې مثال دمن، که چودې زیبپ یا وریکه کوچای اي موجود نه تې سه پگال نه جوپا، امپمخول اجتماع کوچه به زیبپ یاو نقش دارگا اخول وریک، کده بپمان گه ماداس رولي هم پگال جوپپک او هم وطن او اجتماع کوچه وریکه پلا برابر اهمیت دارگا.

– مادا جامعا پوړا پیک کوچه کو رول دارگا؟
– بې سواد زیبپ گوشینگ دې کنا کوته ڵمه پوړا نبپیکن؟
– اسلام دین کوچه زیبپ او وریک علم بارایه کو کدوا شې؟

زیبپ ایکه جامعاس اړون ونتِه جوپپیکن. زیبپ دې اوړتا انساننه منجه زندگیس دوامي ممکن نه شـــې. مـــادا مـــي دې اوړتا گه آیي اس، گوشینگس بو ڵمبنستا به پوړا نبپی.

اي جامعاس ترقي او پوړا پپکستا خاترې زیبپنا ڵمـستا آنتي بو ضرورت شې. که چودې جامعاس اړون ونتِه ورکـــه پـــلا برابر ڵام نه کن. امکان نه دارگا گه سه جامع اپوړا پې.

مادا وطنس بو جایه کوچه ورکه پلا دهقاني او کتپي ڵمـه کوچه مصروف آین او کوچي زیبپ مالـــداریس ڵمـه ورکـــه پلا کندول به کندول پوړا نبپیکن، خو مجموع کوچه امه وطنې زیبپ نامناسب وضعیت داریاگن او وریکـــه گـــرای ڵام

او فعالیتس اجازیی دېن نه بگا، ایلای پگاله کوچه تاتي تانک کتالکنې یاده کېنې خاترې مکتبې پیک آنتې به اجــازا نــه دېییکن. مبدی اوړتا گه اسلام مقدس دیني علم نر او مادا شره فرض کېویا شې که چودې کتالکنې مکتبې پیــک آنتــې اجازا دېن نه بې، اسلام دینس مه حکمستا نه منکي شې.

که چودې زیبپ ډاکټر یا معلم بې، وریکه دې بو بکار ڵام کې بیا. او زیبپنا مشکلستا بکار حل کې بېیی. مــې خــاترې زیبپ تانک ناجوړیستا مشکلي زیبپ ډاکټر آنتې تاړا کده بېیی او مشکلي روند حل بگا.

که چودې مادا ایکه جامعا کوچه ترقي او پوړا پیک خاترې کوتي رول نه دارگاتن یو جامعا خوار او مــریض بگــا. بــو اسلامي مملکته کوچه، زیبپ اداري، معلمي، طبي، قضایي، عسکري، پولیسي او حتــا صــدر اعظمـیس مــسوولیتي داریاگن. تېنا نه کېولا وظیفستا پلا مخالفت نه بگا گه وریکه گرای وري به بو وانټ گورېک او ڵمستا کوشــشي کــېن بگا.

امه بیی بایوي وطن افغانستان کوچه به بن کنفرانس او موقت دولتس منجه ایکستا دې منا مــادایني تحــصیلس زمینیــې مساعد بیک او اي میلیون دې بو مادا او کتالیک مکتب تلن شاړینچ. افغاني زیبپ ابت دولتي ادارا، انجــو، تعلــیم او تربیا، اوړې مولېني، تولیدي ڵمېلا، مطبوعات او پولیس ونته کوچه فعالیت داریاگن گه اکالا کوچه مېنــا فعــالیتي وري به بو بې، میسي رقمبدې زیبپ ایکه جامعاس اړون ونتستا عنوني دې وطنس ترقي او پوړا پیک پنده تانک نقشستا شــره پولېدن.

پړانس موتي مقصدي:

زیبپ اخول وریکه پیري تانک جامعا کوچه ڵمېس او فعالیتس حقي دارگا. کوته جامعا کوچه گــه زیبــپ وریکه پلا اجتماعي ڵمـه کوچه وانټ گوریاگن، سه جامعا بو روند پوړا پیگا او خلکــي خوشــحال او آرام زندگیس خاوندني تیاگن.

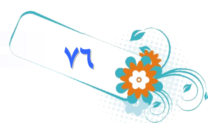
فعالیتېلا:

۱– متني دک دوربدې پړدا.

– متني اوبارا کنېدې وار واربدې پړدا.

۲– اکوړې لغته اول معنا او گر جملایه کوچه یتبدا.

– پوړا – منا – زمینیی

۳- اکوړې اوکتنې جواب ددا:

- آیا کوتي اغت گه متن کوچه لکوي شن، امه جامعا کوچه تطبیق بیاگن؟
- که ایکه جامعا کوچه زییپ ڵام نه کن، سه جامعا پوړا پیا؟
- زییپه تعلیم بارایه اسلام دین کوچه کو کدوا شې؟
- متنس کوتي ونته اېما بو خوشو آلچ؟
- اېمه مادا مقام بارایه کو فکر کېدا؟
- آییس مقمي کاو بو اوړې شې؟

۴- یاده کېکالي زییپنا یاده کېنې بارایه اغت کدن،گه کاو ضرور شې؟

- یاده کېکالي دو گروپ بن، اي ډلا اپړن زییپنا او وري ډلا تعلیم دارکالي زییپنا زندگستاشرایطي بیان کدن.

۵- یاده کېکالي متنس اي ونتستا اي وري آنتې املا کددن او گر اصلاح کدن.

- ایکه لغتې متن کوچای انتخاب او جملایه یتېدا.

اکوړې متنې کتابچایه کوچه تکمیل کدا:

که چودې زییپ ډاکټر یا معلم بې، ....

....

....

یو جامعا خوار او مریض بگا.

گوشنگېڵام:

بیې بایوي یاده کېکالي آیي مقام او فعالیته بارایه اي موټا مقالا لکن او وري دواس تانک صنف پوړه پړدن.

کنړ ولایت اي دار وطن او الیني ولایت شې گه افغانستان شرق کوچه موقعیت دارگا. مي کوچه بېلا بېل قومېلا زندگي کاگن او پاکستان پلا لگا لُن دارگا. مه ولایتس خلکي مالدار او زراعت پېشا آین.
یو گه یه ولایته سنگېلا کټني خاترې کم شن او ایلای خلکي بېکار دریاگن، مي خاترې وطـــنس وري جایه تلن لْمې خاترې پاگن.
مه ولایتس مرکزي (اسعدآباد چغسرای) شې گه ایکه پچوي سرک واسطایدې جلال آباد شار پلا اکتو بگا.

– کنړ ولایت افغانستان کوته ونته چنوا شې او مرکزي کو نام دارگا؟
– یه ولایته کوتي قومېلا زندگي کاگن؟

کنړ افغانستنس شرق تلن موقعیت دارگا، یو ولایت نورستان، لغمان او ننگرهار ولایته پلا لُن شریک شې او مرکزي اسعدآباد نامېدې اوچېن بگا.
مه ولایت کوچه بو قومېلا اخول، پښتون، تاجک، پشه یي، کوهستاني، نورستاني، سادات او گـــوجر زندگي کاگن او هر قوم تانک خاص جببدې اغت کدیاگن.کنړ افغانستنس کوهستاني او الیني ولایتـــه کوچای شې گه بو درایه اودای جوپېن بتچ. مي خاترې مه خلکنا بو مصروفیتی مالداري شې.

کنړس نندیا گه بېلا بېل درایه کوچای بو گلېلا ملتني اکتږ بیاګن یو ولایت الیني او سدوري کییچان.
کنړ نندیس ورگستا اودای بو همسایا وطنېلا نپا گوریاګن او مه ولایتس تکالیا اودای بو کم نپا اســـته اچیاګن.
کووات گه کنړس ولایتي کوهستاني شې، کتني کوچیی کم وونا دارگا او خلک بو مالداري کوچــه مصروف آین او مهم کتنیا ډِزا او گوم شې.
پوړه هوني دولتېلایه مه ولایت آنتې یاو توجو کېویی نه شي او مجموع کوچه سرک، معارف، صحت او اقتصادستا وضعیتی بکار نه شې او خلک یه بابتې بو مشکل پلا آست او گریوان آین.
علامه سید جمال الدین افغاني به یه ولایتس مرکزستا کوچه دنیایه انچیا لوسیچین گه دنیاس مـــشهور فیلسوفنه او روشنفکرنه کوچه حساب بگا. مي خاترې اسعدآبادس نامه، مه مولېکالا او عالم نامې پـــلا ټنگن بتیک او جهاني شهرت لېویی شې.
کنړ ولایت درایه کوچای خلک بو غیرتي، اړودي او مهمان بیی بایکالي آین.
مه منطقاس طبیعتي هندوکش اوباري داره اړې کوچه انوخل شې گه که چودې مه منطقا آنتې سم او تړ پړي بې یو ولایت بو اړ نېکالي مناظر او توریستي منطقا شره بدل بگا، خو افسوسس اغتي شې گه ابت جا وټوي کوته حکومتې به کمکوی پړي مه ولایت آنتې نه کییکن.

پړانس موټي مقصدي:

کنړ افغانستنس شرقي ولایته کوچای شې، یه ولایته بو قومېلا زندگي کاګن. بو خلکي مالـــداري لُمه کوچه مصروف آین. کنرس نندیا خروشان او بو ورگ دارگا، خو مه ولایتس خلکي اودای بو کم نپا گوریاګن.
علامه سید جمال الدین افغاني الي ولایته پیدا بوا آس. تي خاترې به مه ولایتس اهمیتي بو بتیک.
یه ولایته بو سدوري او بکار درا موجود شن خو ابت جا مه ولایت پوړا پیک خاترې وټوي حکومتــه لازم پړي نه کییکن، مي خاترې پچبل دروي شې.

فعالیتېلا:

۱– یاده کېکالي متنې دککه پړدن.
– یاده کېکالي متنې ونتیان اوبارا کنېدې پړدن.
– یاده کېکالي متنس مشکل جایه پړدن او شریی اغت کن.

۲– اکوړي لغته معنا او جملایه یتېدا.

– اکتېو

– الیني

– مولېکالا

اکوړي لغتنا متضاد کلمیی لکدا.

– سدورا

– فایدا

– بو

۳– اکوړي اوکتني جواب ددا:

– کنړي خلکنا مصروفیتي کو شې؟

– کنړس ولایتي کوته ولایته پلا اوړوا شې؟

– یه ولایتي خلک کوته کوته جبېدې اغت کدیاگن؟

– کنړ ولایت کوجکي دې سدوري شې؟

۴– متن بارایه فکر کدا او که وري کوتي معلومات کنړ ولایت بارایه داراتدا کددا.

– ایمه متن کوچای بکار جایې، تانک کتابچایه کوچه لکدا.

۵– یاده کېکالي کنړ ولایت بارایه اي وري آنتي تانک نظرستا کددن.

– یاده کېکالي کنړ ننديي بارایه گه تي اودای کاو ڵام گوړبن بگا اغت کدن.

– یاده کېکالي کنړس کتني او مالداري بارایه کدچال بن او تانک نظرستا کددن.

– یاده کېکالي علامه سید جمال الدین افغاني بارایه کدن گه مه مولېکالاس پیدا بکي کوتي ولایته بتیک؟

٦– کنړ ولایت دې اوړتا وري ولایته بارایه تانک معلوماتو لکدا.

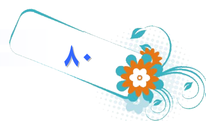
– تانک خوشي دې متنس اي ونته اي وري آنتي املا مبدا او گر اصلاح کدا.

– متنس موټا مقصدي تانک کتابچایه کوچه لکدا.

گوشنگي ڵام:

بیی بایوي یاده کېکالي کنړ ولایت بارایه تانک موټا معلوماتي کتابچایه کوچه لکدن او وري دواس تانک هم صنفینه پلا شریک کدن.

طنز اوسه ادبي لکنا شي گه غیر مستقیم طوربدي ایکه مسلاى انتقاد لبنه دربیي. طنز ظاهر کوچه ازنا جببدي بیان با، خو عمق او محتوا کوچه اوته انتقاده عنوان کبیي گه بو نبش دارکالي تن، مي خاترې چبني دلچسپ او ږ نبکالي تمام بیاگن او اجتماع کوچه بو میناوال دارگا.
طنز لکیک هر لککالاس ڵمه نه شي او خاص خلک، خاص استعدادې دې طنز لکبک آنتي اقدام کاگن. طنز وري ادبي قانونه پیري خاص قانونبلا او قواعدبلا دارگا گه مه معلومات دې اوړتا کمې کې نه بیا گه طنز لکي. طنز بو بې عدالتي تصویر کبیي او اي خاص جب دارگا گه چبنا پامستا داوي او هر کیس بیي اورگا.

– طنز کوته دنه کدن بیاگن؟
– طنزکوته کوته قالبه کوچه کدن بیاگن؟

طنز گه ادبیاتنا گڼ ونتستا جوپیي، ببلا ببل فرهنگ او لغتنا مایه کوچه ټاپا یا پیغور، مسخرا او ریشخند ترجما بتیک او جهاني اندازایه اي مستقل ژانر حیثبدي پینن بگا.
طنز امکان دارگا تمثیلي، تصویري، منظوم، منثور، داستاني او ژورنالیستیک تې، حتی امکان دارگا ناول قالب کوچه تې او یا اي موټا جملا قالب کوچه.
هر کوتي لکان گه تي کوچه اي شخص یا جامعاس عیب او خیانتي بو هنرمندانا شکلبدې، ازنا او ظرافت پوشش کوچه اچن بې، که سه منظوم تي یا منثور، تصویري تې که تمثیلي او که کارتوني فلم او ظنزي ادبیات تن، خو هدف باید شخص او یا جامعا کوچه مثبت بدلبني او اصلاح اچیک تې نه کبولا خلکنا ازلبکي.
طنز آنتي اي گنات خلکه جدا جدا تعریفبلا دبچین، اي معمول تعریفي انوخل شي گه بشري جامعاس مچ سلوکي، بلبکي اجتماعي او سیاسي فساد او فلسفي تفکربلا ازنا شکلبدې مسخرایه دربییکن؛ خو عمومي طوربدي طنز ازنا جاما کوچه عیبنا او نقصنبلاینا بیني شي، گه هدفي موضوعس تحقیر او تنبیه شې.

طنز لککالا ګرای اوسه کمبود او بې نظمي آنتې ادبي الفاظ کوچه اي اربک شې ګه خلـــک اودای نـــاراض آین. انتقادس يو پنده او طريقيي، خلکه ميېلاً شره جلد تاثير کيا، مي خاترې ګه انتقاد يا انګوړک درېکـــس مخل بيني تېوک آنتې وکا شې او خلک بو خوش کييکن.

طنز کوچه معمولا اجتماعي او اصلاحي مقصدېلا مطرح بياګن او هدفي کوته شي يـــا شخـــصس مقـــام يـــا کيفيتستا کم کېکي شې، سه به انوخل شکلېدې ګه ازنا او ساعت تېريس سببي بې. خو کودن کودن کوتـــه شخص يا شيس تحقيري به کوچيي بګا.

اسسې دې طنز موضوع شه رقم شې: اجتماعي طنز، سياسي طنز، تاريخي طنز، مـــذهبي او عارفانـــا طنـــز، فلسفي طنز او تلفيقي طنز.

شکل رويدې طنز دو رقم شې: جبېس طنزي او تصويري طنز. جبېس طنزي دو رقم، نظم او نثر شره ونـــتن بګا.

طنز جاني آنتې خاص جب دارګا، يو جب بايد سادي تې بالکل اخول داستاني لکان که داســـتنس قهرمنـــي لاماى او بې سواد تې، تيس جبه به بايد لاماى او سادي تې او که چودې اي شاري تې، جبه به بايـــد اخـــول اي شاري، باسواد تې.

پړانس موتې مقصدي:

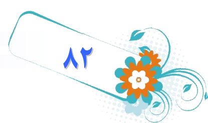
طنز ادبيا تنا اي ونېستا جوپيپي، طنز مختلف شکل دارګا ګه تيس اصلي هدفي شخص يا جامعاس مثبت بدلېني يا اصلاح خاترې شې. طنز کوچه اصلاحي او اجتماعي هدف بو مطرح شې. خو ايـــلاى دنـــه کوچه کوته شي يا شخصس تحقيري به کوچيي بګا.

فعاليتېلا:

۱- ياده کېکالي متنې دککه پړدن.
- متنې اوبارا کنېدې پړدن.
- متنې پړدن او تې بارايه اغت کدن.

۲- اکوړې لغتنا معنيي لادا او جملايه يتېدا.
- تاپا

– گنات

– بلېک

۳– اکوړې اوکتنې جواب ددا:

– طنز کوته حالته کوچه کدن بیاگن؟

– طنز کوخاترې کدن بیاگن؟

– انتقادس یو پنده خلکه مییلا شره خول روند تاثیر کیا؟

– اېمنې درسس کوتي جایه بو اړ نېکالا آییک؟

– آیا طنزس کدکي جامعا اصلاح کوچه رول دارگا؟

– شکل رویدې طنز کاو رقم شن؟

– یاده کېکالي کدن گه طنز کوته قالبه کوچه کدن بیاگن؟

– آیا طنز ازناس به سببي بگا؟

– یاده کېکالي کدن گه اسسې دې طنز موضوع کاو رقم شن؟

– یاده کېکالي کدن گه طنزس جبه باید کو وات تې؟

۴– یاده کېکالي طنزس مثبت ونته تانک کتابچایه لکدن.

– یاده کېکالي متنې مهم جملایه کتابچایه کوچه لکدن.

اکوړې خالي جایه مناسب کلمایه دې پوردا:

هر کوتي لکان گه تي کوچه.................................. بو هنر مندانا شکلبېدې ....

اچن بي.. طنزي ادبیات تن،.........................

مثبت بدلېني او اصلاح................................ نه کېولا خلکنا ازلېکي.

گوشنگې ڵام:

طنز مثبت ونته بارایه دو پراگراف تانک کتابچایه کوچه لکدا او وري دواس تانک هم صـــنفبنه پـــلا شـــریک کدا.

ايلاى مولېکالي موليآګن ګه هندوکشس داره او کېولوالا رکمېدې تيس جنوب منطقيى، اما خلکنا پوړه هونا او ابت هونا تک جايه شي. يو دار بېلا بېل نامه دې اوچېن بوا شې. مي دې اوړتـــا وري ولايتنـــا ايلاى ولسوالى کوچه به پشه يي جبېدې اغت کدياګن، ګه ابت اي ګنات ولسوالي يو جـــب اســـتاى دييچان.

– افغانستنس رسمي جبي کوتي شن؟
– پشه يي جب کوته جبه قطار کوچه ايګا؟

پشه يي جب ګه اما بيى بايوي وطن افغانستنس سور آلک ولايتېلا اخول: کاپيسا، لغمان، ننګرهـــار، کنړ او نورستنس ايلاي ولسواليا، کابل ولايتس سروبي ولسوالي او کابلس شار او وطنس ايلاى وري منطقا او لامه کوچه مېن ګورېګا، اي بو پوړه هوني او پراني آريايي جب شې ګه پښتو او دري جبه پلا وکا روابط دارګا. پشه يي جب ګه پيشاچه او يا داردي جبنا مرکزي ډلا کوچه ايګا لمغاني، لغمـــاني، ديګاني، دېګانو او امه پچبل پيړي کوچه نورستاني منطقاس نامستا ارتبطېدي نور ستاني او وري نامـــه دې به اوچېن بوي شې.
ايلاى شواهد او واقعتېلايه اوداى ايلو تاړا بګا ګه يو جب منطقاس مهم جبه اوداى آيچ.
يه بابته اي خارجي جب مولېکالا (اجوچ مارګين سترېن)؛ګراى چي دې بو واړني او لکني کـــېن بـــوا شې، (اندو ايرانين لنګوېجز) نامېدې تانک کتبس لـه منګـــل جلـــدې (۲۷۸) دور دارا او (۱۹٦۷) ميلادي ساله اوسلوکوچه چاپ بوا شې.
البيروني کاو هندسي عددي لکويا شن ګه تاړايدې پشه ييس اي لهجا اوداى شـــن او امـــه عـــددي افغانستان هندو آريايي جبه جملا کوچاى چي دې پوړه هوني شکلي شن (آريانا مجلا ۱۳۴۷ کـــــال ۲۷۸ منګل ګنات ۲٦ دور).

محترم احمدجان ماېوس لکني اسسېدې به پشه يي جب اوسه آريايي يعنې آريک جب شې گـــه وکـــا (۴۰۰۰) سال پوړا زندي آيچ او شرق پينکالي (۱۴۰۰) سال قبل الميلاد کوچه، وري پوړه هـــوني آريايي جب اخول سنسکريت، اوستا او پوړه هونا فارسي تيس اويه بايويا آن.
محترم ماېو تانک واړني اسسېدې گه (هندو اروپايي جبه کوچه پشه يي جبېس موقف) نامېدې پـــښتو کتاب کوچه نشر بوي شن پوړه هوني آريک جب زندي او يومه ابت هوني پشه يي جب، پراني آريايي جب بايويا شې.
امېمخول دار، پشه يي جبه دارې آنتې کدا گه پښتو او دري جبه کوچه به يتېن گوريا يعنې داره آليک يا داره لميک.
يو امه اغتس لړېکاليا شې گه پشه يي جب اي حاکم جب وتېوي شې.
امه اغتس ياده کېکي به جايه لړا گه کدا پشه يي پاشا، پاچا او پادشا اوداى گوړېن بوا نام شې، خولگه ايلاى پاچا او باشا آنتې پاشا مېن او انوخل کدن گوريا گه بو پوړه زمانايه کوچه مه منطقـــاس پاشـــا (پادشاه) مېسه جبېدې اغت کياييک، ميسي خاترې مه خلکه او جبې آنتې، مېسه پاچا او پاشا ارتبطېدې پاشايي (پشه يي) کدن بوا شې.
وستو پنج ويا سال پوړا ظهيرالدين محمد بابرې به کابل او کنه سناى منطقا کوچه پشه يـــي جبـــېس تکگرستا اوچېنيا کېويي او انوخل بو وري شواهد او دلايل موجود شن گه پشه يي جبـــېس تـــاريخ، پراکتاني او ارزشستا لړېکاليا شن.
خولگه بو پوړه هوني منطقا او جايلاينا نامه پشه يي جبېدې شن. خو پشکنوالي پيړيه کوچه پشه يي جب پامې چتېن بوي او ادبيتي کېولا شفاهي رکمېدې پشه يي ولس کوچه رشن بوي شن.
لـه جايه جا گه معلومات بوا شې، پشه يي جب چې دې دموي منثور او منظوم شفاهي ادبيات دارا گه پيړي پيړي دې يه بل، اي نسل دې وري نسلېکه گړېن بوي او ابت جا امنې دروي شـــن. تجربايـــه لړېويي شې، کوتي ولسس جبه گه اي يا وري دليلېدې لکان نعمت اوداى بې وانټ بوي او لکن بوي نه تې، ته ولسس خلکنستا ادبي تنستا موړنيس اي مهم وسيليي ولسي ادب، گې، کسا، متل، جگ او انخول وري تا گه پشه يينه کوچه يو اغت اثبات آنتې پولوي شې.
پشه يينه جبېس ادبيات به اخول وري جبنا ادبيته پيري دو گڼ ونته شره گه اي ونته منثـــور او وريـــا منظوم ادبيات شن ونته بېمان گه بېلابېل دنه کوچه خلکنا خيالات اوحالتي کوچيي منعکس بوي شن.
(پشه يي وطنداران هفته ناما، لـه منگل سال، وستوشوړمنگل گنات، سونميريس لکني)

پرانس موتي مقصدي:

پشه يي جب بو لگا تاريخ دارا، يو اي آريايي جب شې، مي بارايه بو جب مولېکالي واړني کييکن او يه بارايه بو کتبه کوچه تانک نظري لکويي شې.
خلک بايد وري جبه کتار کوچه پشه يي جبېس اهميتي او تاريخي ارزشستا پېندن او تي بارايه معلومات استه اچن.

فعاليتېلا:

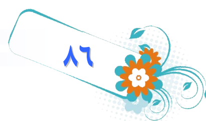
۱– ياده کېکالي متنې دککه او گر اوبارا کېيدى پړدن.
– ياده کېکالي متنې پړدن او موتِا مقصدستا کددن.
۲– اکوړې اوکتنې جواب ددا:
– پشه ييان کوته کوته منطقايه کوچه زندگي کاگن؟
– ابمه پشه يي قوم بارايه کاو معلومات دارېدا، کددا؟
– هر ياده کېکالا کدې گه کوته منطقا کوچه زندگي کيا؟
– ياده کېکالي کدن گه مبنا اصلي جبه کو شې؟
– ياده کېکالي تانک معلومتستا پشه يينه منطقايه بارايه کددن.
– ياده کېکالي کدن گه کوتي کوتي جبنا نامه پېنيکن؟
۳– ياده کېکالي اکوړې اغته تانک کتابچايه کوچه لکدن:
– ياده کېکالي متنس اي ونتهستا تانک خوشي دې، اي وري آنتي املا کدن او اي ورېس املستا اصلاح کدن.
– ياده کېکالي متنې موتي کېتا، تانک کتابچايه کوچه لکدن.
– ياده کېکالي کاو متضاد کلما کتاب متن کوچاى تانک کتابچايه کوچه لکن.

۴– اکوړې لغته معنا او جملايه يتېدا:
– پوراني – ډلا – کنه سنا

گوشنگې ڵام:

ياده کېکالي متن دې اوړتا، پشه يي جبې او خلکه بارايه واړني کن او تانک معلوماتي کتابچايه کوچـــه لکدن او اکالي دواس صنف کوچه پړدن.

لغت ناما

الف

ار های – هر کاو

اړ – هړ

اړا – نا تکمیل

اړستا – اړونستا

اړه ګړي – نامکمل، ناقص

اړوده توب – دلاوري

اړودي – دلاور

استوېني – صفت

اضطراري – عاجل، خاص حالت

اعتیاد – معتاد، نشه یي بیک

اکتهو – اي جای

اګت – اغت، کدنا

امین _ امانتکار

اندرا – اندرمایک

اندک – کمکوی

اندېوالي – دوستي

اهتویدې – اکتهویدې

اوباري – جګ

اوخسي – اي رقم اخلیک شي

اوړکي – یلا کېکي

اوړې مولېني – عالي تحصیل

اوړیک – بند بیک

اوو پچلېکالا – نانوای

ایګري – وحدت

ایلای – بعضی

الیګه – الیدې

الیني – تازي، سرسبز

آ

آپېت – پشکن، لمه، پتای

آنجوېک – شروع کېک

آنجوېکن – شروع کېکن

آیي ببا – والدین

ب

بارداري – حاملا، سواري

باري – بهاري

بالکول – ماشومان

بجیا – پجیا، تي جایه

بګګا – ویشا

بلېک – چولېک، بازي دېک

بو ګري – پرېماني

بوړېن – شلداړ، سالخوردا

بویوي – بجوي، بیدار بوي

بېواک – بې اختیار

پ

پچبل – ګر، یان

پچه – پشکن، آخر

پراکتاني – وسعت

پرایا – بېګانا

پړه وال – پړي کېکالا

پړي – پام

پشکن – لمه

پندلړېکالا – رهبر

پوراني – پوړه هوني

پوړا – اول

پوړا پېک – ترقي

پېشوا – پندلړ ېکالا

پینچا – گل

ت

تاره – لشه، تارتا

تاړا – آشکار

تپوا – گرم (مذکر)

تپوي – گرم (مونث)

تداوي – علاج

تړ – محکم

تړېدي – محکمېدي

تکالي – باشندا

تلن – طرف

تمسخر – مسخرا

تنبیه – تهدید

تني – بي ورگ، تشنه

تونستا – قدرتستا

ټ

ټاپا – پیغور

ټَگ – دو روی

ټنگنا – بنداژ

ټنگیک – بستا بیک

ج

جامیی – ویېس همسري

جهېز _ کوتي شی گه گوراوي آنتي دېن بگا

جوپېک – سازکېک

ح

حریم – سرحد، لن

حمد – الله تعالاس ثنا او صفتي

حیتس – زندگیس

چ

چټپکن – ونگېکن

چړیک – استفراق

چنتي – کنشتي

چوټپچین – جمع کېچین

د

داندموړان – داندموړېکالا

دملیان – سېرکیان

دمن – پیرانکس دمني، دارېس دمني

دن – وخت، گالا

دنا کوچه – وخته کوچه

دوان – بي اتفاقي

دوراړ – دوزیار، دور

دوړا – نشوا، خرابا

دوک – خپگان

دویه گرای – دو تلني

دیړي – مچ اوریک

ډ

ډېني – هنچالي، جنگ

ډزا – جوار

ډشتیان – گڼ

ډلا – گروپ

ذ

ذکر – یاده کېښي

ر

راند – فضا، رندا

رهبر – پندلرېکالا

روند – جلد

ریشخند – مسخرا

ز

زمینیي – شرایطي

زور لرېکس – زور آزمایي

زورېدې – جبرېدې

زورېدې وسني – اجباري ګوراوال

ژ

ژانر – موضوع

ژنګا – چرغا

ژنګېک – چرغېک

س

سانګ – زمین

سدوري – ډولي، بیی لرکالي

سکا – صورت

سورېي – سني، مبدا، چنتي

سبو – پارال، سبب، مني

سیرپوشني – شردېک، قرباني

ش

شاپ – بددعا، ساپ

شتبدې – راستي دې

شراوباري – سربلند

شلبچ – شلبک، چلبک

شلبک زر – نقرا

شونبک زر – طلا

شیم – آرامي، صلح

ص

صالح – نېک

ط

طنز – نُلان، کنایا

ظ

ظرافت – نازک خیالي

ع

عاجل – انچپکه، ناچاپ، روند

عذاب – تکلیف

عواقب – آیندا

ک

پارېک – چنګرېک

کار – کودن

کاړ – هاړ

کاڼ – شعاع

کانتي – خول، خولکی

کتپالي – جوان کتپالک

کتیک – قطع کېک

کدکن – مېکن

کروندا – کتېنیس سانګ

کړه – هړه

کلاسیک – پوړه هونا

کمبري – شلاتی جیوي ورګیس ظرفي

کڼ – آواز

کنا – حاصل دېکالا سانګ

کنه سنا – محیط

کېپدې – آوزېدې

کود ن – کوته دنه، ایلای دنه

کوشتي – اي رقم اخلیک شې

کوشڕا – بوټ، پانوي

کومکېلا – سمړني

کېول – تنها

گ

گالا – دن، وخت

گتېا – فایدا

گر – گوشینگ، پگال

گراني – سنگیني

گرای – تلني

گرگنیک – گرڕیک، گرد

گشبکه – غاربکه

گل– خوړ، شبلا

گمبا – خندق

گنات – شمار، حساب

گوري – گوردي، استه اچې

گېن تېنگا – کمربند

گیک - پیک

ل

لاړ – دروغ

لامن – پیداکمان

لاوت – درد

لټ – تنبل

لکنیک – پیسا پلا شیس بدل کېکي

لکېکالي – نویسنده گان

لگا – دور

لما – نبنتر

لمالېم – پرله پسی

لمه – پشکن

لمه موت – لمه کرِک

لمیک– اوریک، لمبیک

لېتا بېمان – پیداکه بېمان

لیک – منجای پیک

لٛ

لٛارا – زخمي

لٛجام – مادا، زیېپ، ماشي

م

مان – ځاله

مجبور – ناچار

مچ – ناکار

مخدرا مواد – نشه يي مواد

مسکولیم – مصروفیتم – مشغولیت

ملمان – اکتو کمان

ملن نیک– اسهال

ملي ایگري – ملي وحدت

منا – یه بل

مندو – مېمخول

موټیالیک – کرِیک

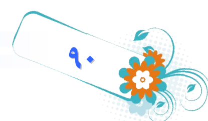
موړوي – دوبا بوي، موېوي

مولوېمان – آگاه کمان

مولېک – پېنیک

مولېکالا – پوی، عالم

مولېني – علم

موښتيک – تړتيا بتيک، دوبا بتيک

مېک – کديک

ميدې اوړتا – ميدې غير

ن

ناچاپ – انچپک

نعت – حضرت محمد ﷺ ثنا او صفتي

ننگا کېک – رشيک

نه اورېمکن – اوړې نه کېمکن

نه دلوي شی – منفجر نه بوي شی

و

وار– دفعا

واړني – تحقيق

وانټ – حصا

وايا – سامان، وسايل

وټني – خستگي

وټه – په

وټوي – تېر

وريک – نرينا

وړلېک – پرورش کېک

وړي – لايقي

وړياکمان – پرورش باکمان، تربيا باکمان

وړيک – رشد، نمو

وسني – وسيک، ازدواج

وشميک – ر احت، آرام

وقايا – مرضس پوړه درېکي

وکا – نزديک

وونا – رواج

ويشيک – پراخ

هـ

هاړ – کاړ

هديا – تحفا

هړه – کړه

هنچالي (انچالي)– جنگ، ډېني